

Міністерство освіти та науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Інститут історії і політології
кафедра політології

ІВАННА ІВАНІВНА ЛОМАКА

ПОЛІТОЛОГІЯ

**Методичний посібник для не політологічних
спеціальностей**

м. Івано-Франківськ

2010

УДК (321)

ББК 66.0

Д- 77

Політологія: Методичний посібник для не політологічних спеціальностей. *І.Ломака* - Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010. – 92 с.

Рецензенти:

В.В. Марчук - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Н. В. Пробийголова – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля.

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту історії і політології (протокол №4 від 27 грудня 2010 р).

© Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, 2010

ЗМІСТ

Вступ	4
Мета і завдання дисципліни	5
Тематика годин лекційних і семінарських занять	8
Навчальна програма курсу	9
Плани семінарських занять	22
Перелік тем навчального курсу, які виділені на самостійне опрацювання	34
Комплексна контрольна робота	35
Тематика контрольних робіт для студентів заочної форми навчання	42
Тематика наукових доповідей, рефератів та повідомлень	56
Питання до колоквіумів	59
Програмові вимоги	63
Тестові завдання для самоконтролю	67
Список рекомендованої літератури	77
Короткий термінологічний словник	81

ВСТУП

Однією з визначальних рис багатогранного процесу національного відродження України є її становлення як суверенної держави й утвердження громадянського суспільства. Наукою, яка утверджує погляд на громадянське суспільство як на об'єктивно взаємопов'язане ціле – є політологія.

Демократизація суспільного життя і на цій основі широке залучення громадян до активного політичного життя вимагають значного підвищення політичної культури людей, зокрема молоді, особливо студентської, як найбільш активної. Підготовка молодих людей до свідомого політичного життя, обґрунтованої і зваженої участі у політичному процесі актуальності вивчення політології в системі наук про суспільство.

У методичному посібнику пропонується програма нормативного курсу, де відображається історичний процес становлення політології як науки, основні сучасні політичні доктрини і концепції, а також актуальні питання теоретичної та прикладної політології.

Подається орієнтовний план семінарських занять до курсу, який включає тематику рефератів для самостійної роботи студентів, перелік запитань для самоперевірки та закріплення знань. В кінці кожної теми та кожного семінарського заняття вказаний список літератури.

Включений перелік програмових вимог, що виносяться на іспит, який завершує вивчення нормативного курсу політології в вищих навчальних закладах.

В посібнику представлені тестові завдання по всіх темах курсу. Вони можуть використовуватись студентами для закріплення та перевірки отриманих знань з курсу і також включатись в екзаменаційні білети на підсумковому іспиті.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни:

- ознайомлення студентів з основами сучасної політичної науки,
- розширення і закріплення знань про політичні інститути, процеси та явища,
- сприяти формуванню у студентів політичного мислення і політичної культури,
- розуміння політичних проблем сучасності і українського національного відродження та шляхів утвердження громадянського суспільства в Україні.

Завдання курсу політології:

- теоретичне і методичне обґрунтування основних напрямків політичної підготовки студентів і є основним завданням робочої програми курсу з політології;
- засвоєння студентами знань з історії політичної думки та теорії політичної науки;
- отримання знань про категоріальний апарат, методологічні засади та методи політичної науки;
- вироблення у студентів навичок виокремлювати теоретичні і прикладні аспекти політологічного знання, раціонального та ірраціонального в політиці;
- отримання знань та уявлень про природу сучасних політичних процесів, сутність і різновиди політичних систем та режимів;
- набуття досвіду критичного оцінювання різноманітних теоретичних підходів та шкіл, що існують в політології;
- здобуття навичок для практичного застосування теоретичних знань з аналізу політичних процесів та явищ в Україні та інших державах.

Після завершення вивчення курсу "Політологія" студенти повинні знати:

- об'єкт, предмет і метод політичної науки, чітко оперувати і володіти її понятійно-категоріальним апаратом;
- орієнтуватися в основних світових та вітчизняних політичних школах, концепціях і напрямках;
- типологію політичної влади, політичні режими та стилі політичного управління, джерела політичної влади та способи їх реалізації;
- походження та сутність держави, типологію сучасних держав, проблеми державотворення в сучасній Україні;

- типи виборчих систем, технологію проведення виборчих кампаній;
- мати уявлення про сутність політичного життя, політичних відносин і процесів, про суб'єкт і об'єкт політики; знати права людини і громадянина, суть і значення політичних систем і режимів у житті держави та суспільства;
- мати уявлення про процеси міжнародного політичного життя, геополітичну обстановку, місце, роль і статус України в сучасному політичному світі;
- володіти навичками політичної культури, вміти застосувати політичні знання в своїй професійній та громадській діяльності.

Вміти:

- аналізувати факти і явища політичного життя;
- визначати своє місце в політичному процесі;
- свідомо впливати на розвиток політичного процесу в суспільстві;
- науково осмислювати сутність сучасної політичної боротьби різноманітного спектру партій, рухів та об'єднань, вміти свідомо визначити своє місце в суспільстві;
- визначати теоретичні, духовні, прикладні та інструментальні компоненти політичного знання, їх роль і функції в підготовці політичних рішень, та забезпеченні особистого внеску до суспільно-політичного життя.

Бути ознайомленими:

- з основними віхами історії політичної думки у світі і в Україні;
- із сутністю політичної влади і формами її здійснення;
- з новітніми концепціями демократії.

Організаційно-методичні вказівки

Вивчення "Політології" здійснюється у тісному зв'язку з іншими суспільно-гуманітарними дисциплінами, зокрема "Історією України", "Філософією". В цьому розумінні "Політологія" є завершенням суспільно - гуманітарного циклу. Особлива увага зосереджується на самостійному вивченні студентами політологічного курсу, на опрацюванні першоджерел.

З метою кращої організації самостійної роботи студентів визначаються основні проблеми політологічного курсу для підготовки рефератів, питання для розгляду на семінарських заняттях.

Поточний контроль за навчальним процесом здійснюється під час проведення семінарських занять шляхом усного опитування, заслуховування рефератів, огляду літератури, журнальних публікацій, та тестуванням.

Діловим засобом контролю за якістю навчання є участь студентів у дискусіях на семінарських заняттях, у науково-практичних конференціях.

Семінарські заняття.

На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість; культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Самостійна робота студентів.

При контролі виконання завдань для самостійного опрацювання оцінці можуть підлягати: самостійне опрацювання тем загалом чи окремих питань; самостійне опрацювання першоджерел; написання та публічний захист рефератів, есе; підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів.

Інформаційні джерела

Базові підручники, навчальні посібники – основна література; підручники, монографії, словники, енциклопедії, наукові статті – додаткова література.

**ТЕМАТИКА ГОДИН ДЛЯ ЛЕКЦІЙНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ
ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ "ПОЛІТОЛОГІЯ"**

№ п/п	ЗМІСТ	Кількість годин	
		лекції	семі- нари
1.	Предмет політології, її функції та структура	2	2
2.	Основні віхи світової політичної думки	2	-
3.	Політична думка в Україні	-	2
4.	Сутність і технологія політичної влади	2	
5.	Особливості структури і функціонування політичної системи України	-	2
6.	Держава як основний інститут політичної системи .	2	2
7.	Політичні партії та громадсько – політичні об'єднання	2	-
8.	Політичні режими	2	-
9.	Політична ідеологія	2	-
10.	Політичні еліти та політичне лідерство	2	-
11.	Вибори та виборчі системи	2	-
12.	Політична культура і політична свідомість.	-	2
13.	Політичні конфлікти і кризи, шляхи їх подолання	-	2
14.	Світова політика і міжнародні відносини в сучасному світі	2	-
15.	Демократія в політичному житті суспільства	-	2
	ВСЬОГО	20	14

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ "ПОЛІТОЛОГІЯ"

Тема 1. Предмет політології, її функції та структура (2год).

1.1. Предмет політології. Підходи до визначення предмету політології. Суб'єкт-об'єкт теоретико - політологічного пізнання. Сутність, форми, тенденції розвитку і функціонування політології, її місце та роль в житті суспільства. Специфіка політології в системі гуманітарних наук: взаємозв'язок та взаємозалежність. Відносно самостійний, комплексний, інтегративний та загально-цивілізаційний характер політології.

1.2. Структура політичної науки. Політологія як наука про політику та її основні завдання. Складові політичної науки: політична філософія, вчення про політичні інститути та процеси, теорія міжнародної політики, політична історія, політична соціологія, політична психологія, політична географія, політична антропологія, їх сутність та специфіка.

1.3. Інструментарій політології. Система категорій політології. Методи політології. Основні підходи до визначення загального методу політології. Міждисциплінарні методи, діалектичний, системний, синергетичний, логічний, порівняльний, біхевіористичний тощо. Принципи політології: фундаментальність, єдність логічного та історичного, національного та загальнолюдського, суспільного та особистого, теорії та практики. Функції політології: теоретико-методологічна, світоглядна, прогностична, прикладна. Закони та закономірності розвитку політичної науки: основні, специфічні та одиничні.

ЛІТЕРАТУРА

- Бебик В.М. Основи теоретичної і практичної політології. - К., 1994.
- Бодуен Ж. Вступ до політології. - К., 1995.
- Гаджиев К.С. Введение в политическую науку. - М., 2000.
- Джарал Б. Мангейм, Ричард К.Рич. Политология. Методы исследования. -М., 1997.
- Зеркин Д.П. Основы политологии: Курс лекций. - Ростов - на - Дону, 1997.
- Панарин А. С. Философия политики. - М., 1996.
- Політологія / За ред. І.С.Дзюбка. - К., 2000.
- Політологія / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. - К., 2001.

- Політологія / за ред. М. Сазонова. - Харків, 2000.
- Політологія: історія та методологія / За ред. Ф.М.Кирилюка. - К., 2000.
- Пугачев В.П., Соловьев А.И. Введение в политологию. - М., 1995.
- Санистебан Л.С. Основы политической науки. - М., 1992.
- Себайн Дж., Торсон Т.Л. Історія політичної думки. - К., 1997.
- Шляхтун П.П. Політологія. - К., 2002.

Тема 2. Основні віхи світової політичної думки (2год.)

2.1. Політична думка Стародавнього Сходу. Зародження політичного життя суспільства. Утворення перших східних держав як основа появи перших політичних теорій, вчень. Загальна характеристика устрою східних держав (Єгипет, Вавилон, Індія, Китай). Загальна характеристика східних політичних доктрин (Лао Цзи, Конфуцій, Брахмани, Ману, буддизму, ісламу).

2.2. Політичні доктрини античності. Давньогрецькі міста-поліси як осередки політичного життя. Особливості державного устрою, форм правління у різних містах-полісах (Спарта, Афіни). Діалог Платона і Аристотеля про ідеальну організацію держави та форми управління, основні напрямки політико-правової думки у Стародавньому Римі. Погляди Цицерона на державу, владу. Розвиток політико - правових поглядів у діяльності римських юристів. Право як мистецтво добра і справедливості.

2.3. Політична думка Середньовіччя та періоду реформації. Особливості ранніх релігійно-політичних доктрин (Тертуліан, Іван Златоуст). Загальна характеристика праці св. Августина "Про Божу державу". Бог як вище благо і об'єкт любові громадян держави. Головні напрямки розвитку політичної думки в Середньовіччі. Взаємовідносини влади церковної та світської. Головні джерела політичної думки. Ф.Аквінський про державу, право, закони. Політичні ідеї середньовічних єресей. Політико-правові вчення країн арабського Сходу. Мислителі доби реформації про суспільство, правову державу, їхню гуманістичну, антропоцентричну і натуралістичну орієнтацію. Боротьба гуманізму, раціоналізму з середньовічною схоластикою.

2.4. Відродження: загальна характеристика основних політичних доктрин про взаємозв'язок устрою держави і природи людини, її психології, пристрастей. Н.Макіавеллі, Ж. Боден, Г. Гроцій, про політику держави, влади, спосіб її реалізації та закономірності політичного життя і норм християнської моралі. Теорія природного

і волеустановленого права. Походження і сутність держави та джерела влади.

2.5. Просвітництво; сутність та причини виникнення. Політико-правові аспекти свободи і справедливості у політичних доктринах Т.Гоббса та Д.Локка. Політико-правова доктрина Ш.Монтеск'є. Ж. - Ж. Руссо і його концепція про "суспільний договір". Утопічно-комуністичні доктрини. Основні положення політичної думки представників німецької класичної філософії. Сутність просвітництва в Росії та в Україні.

2.6. Новітня доба: раціоналізм як основа соціально-політичного мислення. Основні течії: традиціоналізм і консерватизм (Е.Берк, Н.Бональд); політичний лібералізм (Б. Констан, І. Бентам); позитивізм (О.Конт); корпоративізм (Сен-Сімон, Ш.Фур'є. Р.Оуен); анархізм (М. Штірнер, П. Прудон, М. Бакунін); анархо-синдикалізм (Ж. Сорель, Т.Лагар); марксизм і ленінізм (К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін); доктрини солідаризму (Е.Дюркгейм); елітаризм (Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс); неолібералізм (М.Орлі, Ж.Ренар); технократизм (Т.Веблен, А.Берлі, Г.Мінс); політичні погляди М.Вебера; російський лібералізм (Б. Н. Чичерін, М. М. Ковалевський, П. І. Новгородов, В.С. Соловйов); слов'янофільство.

ЛІТЕРАТУРА

- Антология мировой политической мысли. В 5 т. - М., 1997.
- Антология мировой философии. В 4 т. - М., 1969-1972.
- Аристотель. Политика // Соч. - М., 1990. - Т.4.
- Бергев А.А. Политическая мысль древнегреческой демократии. - М., 1966.
- Бердяев Н.А. Истоки и смысл русского коммунизма. - М., 1990.
- Гоббс Т. Левиафан / Соч. - М, 1991. -Т. 2.
- История политических и правовых учений / За ред. Т. Демиденко. - Харьков, 1999.
- История политических и правовых учений / За ред. О.Лейста. - М., 1999.
- История политических и правовых учений / За ред. Нерсисянца. - М., 1998.
- Кирилук Ф.М., Ковш О.Г. Западноевропейские социально-политические учения XIX в - К., 1991.
- Кондзьолка В.В. Нариси історії античної філософії. - Львів. 1993.
- Локк Дж. Два трактата о правлении // Соч.: В 3 т. - М., 1987. - Т.3.
- Макиавелли Н. Государь. - М., 1990.
- Монтескье Ш. О духе законов // Избр. произв. - М., 1955.

- Платон. Собр. соч: У 4 т. - М., 1990
- Поппер Карл. Відкрите суспільство та його вороги. - К., 1994. Т. 1 -2.
- Політологія: історія та методологія. Підручник (За ред. Ф.М. Кирилюка). - К., 2000.
- Себайн Дж., Торсон Т. Історія політичної думки. - К., 1997.
- Скиба В., Горбатенко В., Туренко В. Вступ до політології. - К., 1998.
- Українська політологія: витоки та еволюція / За ред. Ф.М. Кирилюка. - К., 1995.
- Утченко С.Л. Политические учения Древнего Рима. - М., 1977.
- Шляхтун П.П. Політологія. - К., 2002.

Тема 3. Сутність і технологія політичної влади. (2год.)

3.1. Влада як суспільне явище. Поняття і суть влади, основні концепції влади. Народ - джерело і носій влади. Суперечність відносин панування і підкорення. Соціальне призначення влади. Основні види влади: політична, економічна, духовна, сімейна. Функції політичної влади.

3.2. Влада як інституціолізована форма. Характеристики політичної влади. М.Вебер про три типи влади. Проблема забезпечення легітимності влади. Принцип розподілу влади та її історичні форми. Концептуальні моделі організації влади у сучасному суспільстві (теорія політичної модернізації, меритократії, світового уряду). Функціонування політичної влади. Проблема ефективності політичної влади.

ЛІТЕРАТУРА

- Вебер М. Политика как призвание и профессия // Избр. произв. - М., 1990.
- Власть: очерки политической философии Запада. - М., 1989.
- Воронов І.О. Демократичний транзит: політико владні трансформації. - К., 2006.
- Грушевський М. На порозі Нової України. Гадки і мрії. - К., 1992.
- Декларація про державний суверенітет України. - К., 1991.
- Конституція України. - К., 2005.
- Кравченко В. І. Територіальний устрій та місцеві органи влади України. -К.. 1995.
- Рябов С. Державна влада: проблеми авторитету та легітимності. - К., 1996.

- Сучасна політична філософія. Антологія / Упоряд. Янош Кіш. Пер. з англ. -К., 1998.
- Технология политической власти. - К., 1994.
- Тоффлер О. Смещение власти: знание, богатство и принуждение на пороге XXI века. -М., 1991.
- Українська державність у XX ст. / Керівн. авт.кол. О.Дергачов.- К., 1996.
- Халипов В.Н. Власть: Основы кратологии. - М., 1995.
- Шаповал В.Н. Президент у механізмі здійснення державної влади. - К., 1995.
- Энтин Л.М. Разделение властей: опыт современного государства. - М., 1996.

Тема 4. Держава як основний інститут політичної системи (2год.)

4.1. Походження і сутність держави. Позакласовий, класовий та загально цивілізаційний підходи до аналізу сутності, походження і призначення держави. Основні ознаки і функції держави. Історичний розвиток української держави. Форми правління та державного устрою.

4.2. Форми правління і форми територіального устрою. Основні форми правління: монархія (абсолютна, конституційна, парламентська) і республіка (парламентська, президентська і змішана): їх сутність та специфіка різновидів. Особливості основних форм територіального устрою: унітарна держава, федерація і конфедерація.

4.3. Державні інститути та органи. Класифікація органів державної влади. Проблема етатизації та деетатизації суспільного життя. Процеси державотворення в Україні в умовах посткомунізму. Конституція України про основні засади державності.

4.4. Парламент і парламентаризм. Структура парламентів. Функції парламентів (правотворча, законодавча, контрольна, установча, забезпечення гласності, легітимації). Повноваження парламентів. Законодавчий процес у парламентах. Статус депутатів. Взаємодія парламенту з іншими органами влади. Парламентаризм в Україні.

4.5. Інститут президентства. Сучасні моделі президентства. Повноваження президента. Відмінні ознаки президентської системи влади від парламентської. Система президентських виборів. Взаємовідносини президента з партіями, держапаратом та парламентом. Структура президентської влади в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

- Енгельс Ф. Походження сім'ї, приватної власності і держави // Маркс, Енгельс Ф. - Твори. - Т. 20.
- Ентин Л. Разделение властей: опыт современных государств. - М., 1995.
- Зимичев А. Психология политической борьбы. - К., 1992.
- Конституція України. - К., 2005
- Костомаров Н.И. Мысли о федеральном начале в Древней Руси // Собр. соч.: В 2-х кн. - СПб., 1903. - Кн. 1.
- Куприц И.Я. Из истории государственно-правовой мысли дореволюционной России (XIX в.). - М., 1980.
- Маркс К. Конспект книги М.Бакуніна "Державність і анархія" // Маркс К., Енгельс Ф. Твори. - Т.18.
- Потульницький В. Історія української політології (Концепція державності в українській зарубіжній історико-політичній науці). - К., 1992,
- Рабинович П.М. Основи загальної теорії права та держави. - К., 1994.
- Рябов СП. Політологічна теорія держави. - К., 1996.
- Сахаров Н.А. Институт президентства в современном мире. - М., 1994.
- Шаповал В.М. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз. - К., 1995.
- Шаповал В.Н. Зарубіжний парламентаризм. - К., 1993.
- Шаповал В.Н. Президент і механізм здійснення державної влади. - К., 1995.
- Яценко А. Международный федерализм. Идея юридической организации человечества в истории политических учений до конца XVIII в. - М., 1906.

Тема 5. Політичні партії та громадсько - політичні об'єднання (2год.)

5.1. Генеза політичних партій і громадсько-політичних організацій та їх сучасна класифікація. Визначення понять "партія", "політична організація", "громадське об'єднання". Об'єктивні умови формування та функціонування політичних партій та громадсько-політичних організацій, їх базові характеристики.

5.2. Партійні системи та їх характеристика. Поняття "партійна система". Типи партійних систем. Фактори формування партійних

систем. Взаємозв'язок партійних і виборчих систем. Партійна система як фактор вибору виборчої системи.

5.3. Політичні партії в Україні та їх основні типи. Зародження політичних партій в Україні. Дисидентський рух і його роль у національно-визвольній боротьбі, політизації суспільного життя в Україні. Становлення багатопартійності на сучасному етапі. Конституція України про роль політичних партій в житті суспільства. Класифікація сучасних політичних партій України та перспективи їх розвитку. Особливості формування партійної системи в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

- Багатопартійна українська держава на початку ХХ ст. - К., 1992.
- Данилов С. Двухпартийная система Канады: тенденции развития. - М., 1992.
- Закон України "Про політичні партії" - К., 2000.
- Ковлер А.И. Франция: партии и избиратели. - М., 1984.
- Конституція України. - К., 2005
- Кремень В.Г., Базовкін Є.Г. Політичні партії України: порівняльний аналіз програмних документів. - К., 1993.
- Манькин А.С. История двухпартийной системы США (1789-1980). - М., 1981.
- Острогорский М. Демократия и политические партии. - М., 1927. - Т.1; 1930. - Т.2.
- Политические партии: история, теория и современность. - Донецк, 1991.
- Політичні партії в демократичному суспільстві. - К., 1997.
- Політичні партії України. - К., 1999.
- Феденко П. Український рух у ХХ ст. - Лондон, 1990.
- Яблонський В. Сучасні політичні партії України. - К., 1996.

Тема 6. Політичні режими (2год.)

6.1. Поняття політичного режиму: його сутність та основні компоненти. Основні типи політичних режимів сучасності: тоталітарні, авторитарні, демократичні. Динаміка політичних режимів.

6.2. Характеристика демократичного режиму. Плюралізм як основа досягнення демократичних цінностей (свободи, рівності, справедливості). Основні риси політичного режиму в Україні на сучасному етапі.

6.3. Недемократичні політичні режими. Авторитарні або диктаторські режими. Особиста і "класова" диктатура. Зміст понять "диктатура", "тиранія", "деспотія". Тоталітаризм та його ознаки. Конкретно-історичні форми тоталітаризму: сталінізм, фашизм, нацизм. Фактори, що сприяють формуванню тоталітаризму в сучасних умовах.

6.4. Трансформація політичних режимів у посткомуністичних суспільствах. Стадії посткомуністичних перетворень. Метаморфози посткомуністичної влади.

ЛІТЕРАТУРА

- Вятр Е. Типология политических режимов: Лекции по политологии. – Таллинн, 1991.
- Гальчинський А. Кінець тоталітарного соціалізму. Що далі? - К., 1996.
- Джилас Милован. Лицо тоталитаризма. - М., 1992.
- Костюк Г. Сталінізм в Україні (Генеза і наслідки). Дослідження і спостереження сучасника. - К., 1995.
- Українська державність у ХХ столітті / За ред. О. Дергачова. - К., 1996.
- Фридрих К., Бжезинский З. Тоталитарная диктатура и автократия. – М., 1981.
- Цыганков Л. П. Современные политические режимы: структура, типология, динамика: - М., 1995.

Тема 7. Політична ідеологія

(2год.)

7.1. Методологія аналізу політичних ідеологій. Сутність, структура та функції політичної ідеології. Рівні функціонування політичної ідеології. Джерела ідеологічних течій. Ідеологія і наука. Ідеологічні течії у сучасному світі: лібералізм, консерватизм, соціал-демократизм, фашизм, комунізм тощо. Криза марксистської ідеології, політики і практики.

7.2. Політична ідеологія в житті сучасної України. Зародження і розвиток лібералізму в Україні. Місце і роль консервативної ідеології в українському суспільстві. Особливості виникнення і розвитку комуністичного руху в Україні. Український націонал-комунізм. Соціал-демократизм в теорії і практиці політичного життя українського суспільства. Активізація клерикальної ідеології в Україні.

7.3. Націоналізм у світовій та вітчизняній практиці. Націоналізм як одна із підвалин самовираження народу, знаряддя політичної

боротьби за право на вільне існування. Сутність, типологія, форми та методи прояву націоналізму. Націоналізм, імпершовінізм та інтернаціоналізм у сучасному політичному житті українського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

- Баган О. Націоналізм і націоналістичний рух. - Дрогобич, 1994.
- Бердяев Н. Истоки и смысл русского коммунизма. - М., 1990.
- Бурдерон Р. Фашизм: идеология и политика. - М., 1983.
- Голубицький О., Кулик В. Консерватизм - ідеологія порядку, стабільності і добробуту. - К., 1995.
- Даниленко В.М., Касьянов Г.В., Кульчицький С.В. Сталінізм на Україні. 20-30-ті роки. - К., 1991.
- Донцов Д. Націоналізм. - Лондон - Торонто, 1966.
- Європейська соціал-демократія: Трансформація у прогресі. - К., 2001.
- Желев Ж. Фашизм. - М., 1991.
- Консерватизм (антологія). - К., 1998.
- Медведев Р.О. Идеология сталинизма: история утверждения и сущность (1929-1956). - М., 1990.
- Медведчук В. Дух і принципи соціал-демократії : українська перспектива. - К., 2000.
- Націоналізм: Антологія / Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. - К., 2000.
- Рассел Б. Практика и теория большевизма. - М., 1991.
- Франко І. Про соціалізм і марксизм. Рецензії і статті. 1897-1906. - К., 1966.

Тема 8. Політичні еліти та політичне лідерство (2 год.)

8.1. Поняття, типологія та механізм формування політичних еліт. Виникнення понять "еліта" і "політична еліта". Загальні причини існування еліт. Теорія еліт Г.Моски, В.Парето, Р.Міхельса. Основні напрямки сучасних елітарних теорій: макіавеллістська школа, ціннісні теорії, теорії демократичного елітаризму, концепція плюралізму еліт, ліволіберальні концепції. Типологія еліт. Результативність та інтеграція еліти. Соціальне представництво еліти. Системи рекрутування еліти. Номенклатурна система та її соціальні наслідки. Політична еліта України: особливості формування та етапи еволюції. Д.Донцов, В.Липинський, М.Драгоманов про роль еліти у державотворенні. Політична еліта і

правлячий клас. Складнощі та шляхи становлення сучасної еліти в Україні.

8.2. Лідерство та його специфіка у політичному аспекті. Поняття лідерства. Ідеї лідерства в історії. Об'єктивні і суб'єктивні сторони лідерства. Основні концепції політичного лідерства: теорія рис, ситуаційна теорія конституюєнтів, психологічна концепція, інтерактивний аналіз. Соціальна сутність та історична генеза наукових поглядів українських мислителів на політичне лідерство. Класифікація, функції та тенденції розвитку політичного лідерства. Культ особи. Критерії оцінки популярності та ефективності діяльності політичного лідера в сучасній Україні.

ЛІТЕРАТУРА

- Абашкина Е., Егорова-Гонтман Е. Имидж лидера. - М., 1994.
- Авторханов А.А. Технология власти. - М., 1991.
- Ашин Г.К. Современные теории элит: критический очерк. - М., 1985.
- Бебик В. Як стати популярним, перемогти на виборах і утриматися на політичному Олімпі. - К., 1993.
- Демократія в Україні. Минуле і майбутнє. - К., 1993.
- Донцов Д. Де шукати наших історичних традицій. - Львів, 1994.
- Кухта Б.Л., Теплоухова Н.Г. Політичні еліти і лідерство. - Львів, 1995.
- Литвин В.М. Політична арена України. Дійові особи та виконавці. - К., 1994.
- Маркузе Г. Одномерный человек. - М., 1994.
- Фром Э. Адольф Гитлер: Клинический случай некрофилии. - М., 1992.
- Яковенко М. Українська шляхта. - К., 1993.

Тема 9. Вибори та виборчі системи (2год.)

9.1 Поняття виборів та їх місце у формуванні та функціонуванні демократичної держави. Функції виборів. Принципи виборчого права та демократичної організації виборів. Вибори як інструмент політичного маніпулювання та переходу до демократії.

9.2. Типи виборчих систем. Мажоритарна виборча система. Пропорційна виборча система. Змішана і консенсусна виборчі системи. Куріальна виборча система. Умови ефективності виборів.

9.3. Технологія виборчої кампанії. Структурно-логічна модель виборчої кампанії. Основні стадії виборчого процесу. Підготовка

виборів. Учасники подій і їх інтереси. Висування кандидатів. Агітаційна кампанія. Голосування і підведення підсумків.

9.4. Інформаційно-аналітичне супроводження виборчої кампанії. Моніторинг виборчої кампанії. Політичні орієнтири виборців. Рейтинг кандидатів. Ефективність пропагандистського впливу.

ЛІТЕРАТУРА

- Амелин В.Н., Устименко С. В. Технология избирательной кампании. – М., 1993.
- Бебик В. Як стати популярним, перемогти на виборах і утриматись на політичному Олімпі - К., 1993.
- Виборчі технології. Збірник матеріалів. - К., 1998.
- Жмыриков А.Н. Как победить на выборах. - Обнинск, 1995.
- Ковлер А.И. Избирательные технологии: российский и зарубежный опыт. -М, 1995.
- Крысько В.Г. Секреты психологической войны (цели, задачи, методы, формы, опыт). - Мн., 1999.
- Общая и прикладная политология. Учебное пособие // Под общ. ред. В.Н. Жукова, Б.Н. Краснова. - М., 1997.
- Петров О.В. Социологические избирательные технологии. – Днепропетровск, 1998.
- Почепцов. Г.Р. Как становятся президентами: избирательные технологии XX в. - К, 1999.
- Самый короткий путь к власти: сборник технологий проведения политических выборных кампаний. - Таганрог, 1995.
- Секреты предвыборной борьбы. - К. 2001.
- Шлях до перемоги. Технологія виборчої кампанії. К., 1993.
- Як перемогти на виборах. Методичні рекомендації по сучасним виборчим технологіям. - К., 1997.

Тема 10. Світова політика і міжнародні відносини в сучасному світі (2год.)

10.1. Природа зовнішньої політики і міжнародних відносин. Сутність понять "зовнішня політика", "світова політика", "міжнародні відносини". Міжнародні відносини як явище політики. Складові міжнародних відносин. Діалектика внутрішньої та зовнішньої політики. Критерії класифікації форм та видів міжнародних відносин.

10.2. Основні тенденції розвитку сучасної світової політики. Співробітництво та взаємозалежність як чинник міжнародного життя. Взаємовідношення національних та загальнолюдських інтересів. Процеси інтеграції та дезінтеграції у системі міжнародних відносин. "Баланс сил" та "баланс інтересів" у світовій політиці. Проблеми формування колективної безпеки. Роль ООН, інших міжнародних організацій у забезпеченні миру, безпеки, консенсусу.

10.3. Теоретико-методологічні виміри геополітичного аналізу. Наукові підстави визначення предмету геополітики. Категоріально-понятійний апарат геополітики. Сучасні геополітичні концепції і доктрини безпеки.

10.4. Зовнішня політика та геополітична стратегія розвитку суверенної України. Україна як суб'єкт міжнародної політики. Історична природність самоствердження України. Національні інтереси: структура та зміст поняття "національний інтерес". Типи, види, форми і сфери інтересів. Основні напрямки і пріоритети зовнішньополітичної діяльності української держави. Еволюція геополітичних пріоритетів України. Суперечності та альтернативи визначення геополітичних пріоритетів та стратегічних партнерів України в сучасних умовах. Національні інтереси України та можливі наслідки інтеграції її в єдиний Євразійський чи західноєвропейський (Євроатлантичний) простір. Геополітичне значення України в контексті європейської наукової думки.

ЛІТЕРАТУРА

- Валевський О. Л., Гончар М. Н. Структура геополітичних інтересів України. - К., 1995.
- Введение в социологию международных отношений. - М, 1992.
- Всеобъемлющая международная безопасность: Справочник. - М., 1990.
- Гаджиев К. С. Введение в геополитику. - М., 2000.
- Дергачёв В.А. Геополитика. - К., 2000.
- Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. - Львів, 1995.
- Кошпель О. .А., Пархомчук О.С Міжнародні відносини ХХ століття. - К., 1999.
- Лавров С. Б. Глобальные проблемы современности. - СПб., 1993.
- Математические модели глобального развития. - Л., 1990.
- Політологія: історія та методологія. - К., 2000.
- Салобай В. Україна в системі міжнародних відносин. Становлення незалежної міжнародної політики - К., 1994.

- Татаренко Н.А. Глобализация как модель трансформации цивилизационных пространств // Цивилизационные модели современности. - К., 2002.
- Ткаченко В., Реєнт О. Україна на межі цивілізації: історико-політичні розвідки. - К., 1995.
- Шпытко А.С. Экономические войны. - К., 2007.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Теоретико - методологічні засади політології (2год.)

План

1. Політика як суспільне явище, теоретичне знання та форма діяльності.
2. Політологія як наука. Предмет, методи, функції, основні закони і категорії політології.
3. Політологія у системі суспільствознавства, її роль у формуванні політичних відносин в життєдіяльності суспільства.

Контрольні запитання

1. Розкрийте основні концепції політики.
2. Що вивчає політологія? Визначте її об'єкт та предмет.
3. Якою є структура політології як науки?
4. Назвіть основні функції та методи політології.
5. Якими є місце і роль політології у системі суспільних наук?

Питання для обговорення

1. Проаналізуйте різноманітні визначення політики. Які з них, на ваш погляд, найбільш вдалі?
2. Хто, на вашу думку, є суб'єктом політики? Чи кожна людина може бути суб'єктом політики?
3. Чим спричинене зростання ролі політики в житті сучасного суспільства?

Завдання для самостійної роботи

1. Знайдіть у наукових словниках різні тлумачення терміна "політика", порівняйте їх і визначте основні поняття, пов'язані з цим феноменом.
2. Проаналізуйте твердження "Політика - це мистецтво використання можливостей."
3. Чи можна політику розглядати як "чисту" чи "брудну справу"? Сформулюйте основні критерії моральної політики з огляду на політичні процеси, які відбуваються в сучасній Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бебик В.М. Основи теоретичної і практичної політології. - К., 1994.
- Бодуен Ж. Вступ до політології. - К., 1995.
- Гаджиев К.С. Введение в политическую науку. - М., 2000.

- Джарал Б. Мангейм, Ричард К.Рич. Политология. Методы исследования. - М., 1997.
- Зеркин Д.П. Основы политологии. - Ростов - на - Дону, 1997.
- Панарин А.С. Философия политики. - М., 1996.
- Політологія / За ред. І.С.Дзюбка та ін. - К., 2000.
- Політологія / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. - К., 2001.
- Политология / Сост. и ред. Н.И. Сазонова. - Харьков, 2002.
- Політологія: історія та методологія / За ред. Ф.М.Кирилюка. - К., 2000.
- Політологія. - К., 2004.
- Політологія. Навчально – методичний комплекс. - К., 2004.
- Практикум з політології. - К., 2003.
- Пугачев В.П.. Соловьев А.И. Введение в политологию. - М., 1995.
- Санистебан Л.С. Основы политической науки. - М, 1992.
- Себайн Дж., Торсон Т.Л. Історія політичної думки. - К., 1997.
- Шляхтун П.П. Політологія. - К., 2002.

Тема 2. Політична думка в Україні

(2год.)

План

1. Зародження і розвиток політичної думки в Україні з прадавніх часів до XVIII ст.
2. Формування політичних ідей в умовах українського культурно-національного відродження і просвітництва.
3. Українська політична думка Нової доби
4. Політичні концепції українських мислителів ХХ ст.

Контрольні запитання

1. Розвиток політичних ідей мислителями Київської Русі.
2. Державотворчі процеси в житті запорізького козацтва.
3. Політична думка в Україні доби Відродження та Просвітництва.
4. Особливості політичної думки України в ХІХ та початку ХХ ст.

Питання для обговорення

1. Яку мету, на ваш погляд, переслідував Володимир Святославович хрещенням Київської Русі у 988 р. і чому він обрав православ'я?
2. Що спільне та відмінне в поглядах М. Костомарова і М. Драгоманова на державу, владу, політику?
3. Внесок М. Грушевського та В. Винниченка в розвиток української політичної думки.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте зміст таких понять: братство, козацтво, козацько-гетьманська держава, самоврядування, автономія, федералізм, національна держава.
2. Простежте роль демократичних принципів у житті українського козацтва.
3. Порівняйте шляхи розв'язання національної проблеми В. Липинським, І. Франком, Д. Донцовим.
4. З'ясуйте принципову відмінність у поглядах на майбутнє України М. Драгоманова та І. Міхновського.
5. Проаналізуйте політичні погляди І. Мазепи та П. Орлика.
6. Проаналізуйте розвиток політичної ідеї незалежної держави, скориставшись рекомендованою літературою.
7. Проаналізуйте погляди Ф. Прокоповича на державну владу, на співвідношення прав володаря і народу.
8. На основі аналізу творів Г. Сковороди з'ясуйте шлях становлення його політичних переконань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Апанович О. Українсько - російський договір 1654. Міфи і реальність. - К., 1991.
- Апанович О.М. Гетьмани України і кошові атамани Запорозької Січі. - К., 1993.
- Гнатенко П.И. Общественно-политическая мысль на Украине во второй половине XVII - середине XVIII века. - Днепропетровск, 1982.
- Грушевський М.С. На порозі Нової України. Гадки і мрії. - К., 1992.
- Гунчак Т. Україна. Перша половина XX ст. Нариси політичної історії. - К., 1993.
- Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. - К., 1993.
- Дорошенко Д.І. Нарис історії України. - К., 1991.-Т.1.Р.,3,4,6,14;Т.2.-Р.1-4,7.
- Кирилюк Ф.М. Історія політології. Підручник. - К., 2001.
- Кирилюк Ф.М. Політологія Нової доби. - К., 2001.
- Кухта Б. З історії політичної думки першої половини XX ст. - Львів, 1993. -Ч. 1, П.
- Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку XX сторіччя). - К., 2002.
- Скакун О. Ф. Политическая и правовая мысль на Украине (1861 - 1917). - Х., 1987.

- Смолій В. А., Гуржій О. І. Як і коли почала формуватися українська нація. - К., 1991.
- Толочко П. П. Древняя Русь. Очерки социально-политической истории. - К., 1987.
- Філософія Відродження на Україні - К., 1990.
- Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія. - К., 1991.
- Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. - К., 1990 - 1991. - Т. 1.
- Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII ст. - Київ., 2002.

Тема 3 Особливості структури і функціонування політичної системи України.

(2год.)

План

1. Сутність, структура та функції політичних систем..
2. Типологія політичних систем. Порівняльний аналіз політичних систем зарубіжних країн.
3. Політична система сучасного українського суспільства.

Контрольні запитання

1. Системний аналіз та його роль у становленні теорії політичних систем суспільства.
2. Основні теорії політичної системи.
3. Структура та функції політичної системи.
4. Типологія політичних систем.

Питання для обговорення

1. З'ясуйте які неполітичні інститути входять до структури політичної системи та яка їх роль у її функціонуванні?
2. Від чого залежить стабільність політичної системи?
3. Що відрізняє політичну систему від інших суспільних систем?
4. Яке місце займає церква в державі і як вона впливає на функціонування політичної системи?

Завдання для самостійної роботи

1. З'ясуйте суть таких категорій та понять: політична система, політичні інститути, функції політичної системи,
2. Розробіть схему політичної системи суспільства.
3. Як впливає бюрократія на функціонування політичної системи суспільства?

4. Охарактеризуйте особливості політичних систем країн Західної Європи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Анохін М.Г. Политические системы: адаптация, динамика, устойчивость. - М., 1996.
- Бакщанин И., Губерский С. Политические системы стран Западной Европы. - К., 2000.
- Борисов В.К. Теория политических систем. - М., 1991.
- Бурлацкий Ф.М., Галкин А. А.Современный левиафан: очерки политической социологии капитализма. - М.,1985.
- Дюверже М. Политические институты и конституционное право // Антология мировой политической мысли. В 5 - ти т. - М., 1997. - Т.2.
- Истон Д. Категории системного анализа политики // Антология мировой политической мысли. В 5 - ти т. - М., 1997. - Т. 2.
- Каменская Г.В., Радионов А.Н. Политические системы современности. - М., 1994.
- Конституційні акти України 1917-1920 // Невідомі конституції України. - К., 1996.
- Конституція України. - К.,2005.
- Шаповал В. Н. Зарубіжний парламентаризм. - К.,1993.
- Шаповал В. Н. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз. - К.,1995.
- Эндрейн Ч. Сравнительный анализ политических систем. Эффективность осуществления политического курса и социальные преобразования - М., 2000.

Тема 4. Правова соціальна держава та громадянське суспільство

(2год.)

План

1. Виникнення і розвиток ідеї правової держави. Основні ознаки правової держави.
2. Громадянське суспільство, його сутність і основні проблеми формування.
3. Соціальна держава: необхідність та умови її побудови.
4. Становлення та розвиток правової та громадянського суспільства в Україні.

Контрольні запитання

1. Визначення, сутність, основні ознаки правової держави.

2. Ідея правової держави в історії світової та вітчизняної політичної думки.
3. Соціальна держава: основні ознаки та функції.
4. Поняття, зміст і структура громадянського суспільства.
5. Сутність концепції громадянського суспільства.
6. Головні інститути громадянського суспільства.

Питання для обговорення

1. Чому і в якому розумінні поняття громадянського суспільства розглядають як протиположні державі?
2. Чому громадянське суспільство є необхідною умовою розвитку демократичної держави?
3. Які успіхи та проблеми існують у формуванні громадянського суспільства в сучасній Україні?
4. Конституція України - гарант подальшого розвитку правової держави, громадянського суспільства і соціальної держави.

Завдання для самостійної роботи

1. Визначте зміст таких категорій та понять: права держава, соціальна держава, громадянське суспільство, виконавча, законодавча, судова влада, право, закон, референдум, суверенітет народу, змішана економіка.
2. Проаналізуйте можливість співіснування правової і соціальної держави.
3. Зіставте основні ознаки правової держави, громадянського суспільства, соціальної держави з конституційними положеннями української держави та сучасними реаліями.
4. Визначте ступінь залежності правової держави від рівня розвитку громадянського суспільства.
5. Проаналізуйте можливість співіснування правової і соціальної держави.
6. З'ясуйте роль власності і підприємництва у формуванні громадянського суспільства.
7. Розкрийте зміст і форми діяльності соціальної і духовної сфер громадянського суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Базовкін Т., Кремінський В. Партії та громадянські об'єднання України. - К., 1994.
- Бернштейн Л., Панченко П., Рейт О. Розбудова громадянського суспільства в Україні. - К., 1999.

- Боннар А. Греческая цивилизация. От Илиады до Парфенона. - М., 1992.
- Бурдые П. Социология политики. - М., 1993.
- Воронов І.О. Правова держава як предмет політологічного аналізу. - К.: ВІРА ІНСАЙТ, 2000
- Декларація про державний суверенітет України. - К., 1991.
- Дорошенко Д. Нарис історії України: У 2т. - К., 1992.
- Кириченко С.О. Громадянське суспільство і правова держава: поняття та зміст. - К.: Логос, 1999.
- Кириченко С.О. Шляхи формування громадянського суспільства і правової держави. - К.: Логос, 1999.
- Кін Дж. Громадянське суспільство: старі образи, нове бачення / О.Гриценко (пер.з англ.). - К.: К.І.С., 2000.
- Маланюк С. Нариси з історії нашої культури. - К., 1992.
- Мамут Л. Стагизм и анархизм как типы политического сознания. Домарксистский период. - М., 1989.
- Маркс К. Конспект книги М.Бакунина "Государственность и анархия" // Маркс К., Енгельс Ф. Соч. - 2-е изд. - Т. 18.
- Романюк О.Г. Суспільство, влада, політика. - Харків, 1993.
- Сиренко В.Ф. Интересы - власть - управление. - К., 1991.
- Тоффлер О. Смещение власти: Знание. Богатство и принуждение на пороге XXI века. - М., 1991.
- Цвих В.Ф. Профспілки у громадянському суспільстві: теорія, методологія, практика. - К., 2002.
- Шпорлюк Р. Шляхи формування нації і громадянського суспільства в пострадянських країнах. - К., 2001.

Тема 5. Політична культура і політична свідомість.

(2год.)

План

1. Сутність та структура політичної свідомості.
2. Зміст, структура і функції політичної культури.
3. Становлення і формування політичної культури українського суспільства.

Контрольні запитання

1. Поняття та структура політичної культури.
2. Функції та типи політичної культури.
3. Політична соціалізація: сутність, основні стадії, чинники формування.
4. Поняття та структура політичної свідомості.

5. Функції та типи політичної свідомості.
6. Поняття та функції політичної ідеології.
7. Основні ідеологічні течії в сучасному світі.

Питання для обговорення

1. Які особливості характерні для політичної культури сучасної України?
2. В чому полягає взаємозв'язок політичної культури і національних культурних традицій?
3. Розкрийте основні елементи індивідуальної і масової політичної свідомості.

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте характеристику механізмів формування та вияву громадської думки.
2. Порівняйте особливості політичної свідомості тоталітарного та демократичного суспільства.
3. Проаналізуйте феномен політичного маніпулювання в сучасному політичному житті.
4. Дослідіть зміст і характер процесу формування політичної свідомості в сучасному українському суспільстві.
5. Розкрийте особливості функціонування ідеологій в сучасній Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Алмонд Г., Верба С. Гражданская культура и стабильная демократия // Полит. Исследования. – 1992. - № 4.
- Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Михальченко М. І, Культура. Ідеологія. Особистість. - К. 2001.
- Баталов Э. Я. Политическая культура современного американского общества. - М., 1990.
- Бебик В. М., Головатий В. М., Ребкало В. А. Політична культура сучасної молоді. - К., 1996.
- Гаджиев К. Политическая наука. - М., 1995,
- Дахин В. Политическая культура и власть // Свободная мысль. - 1996. - № 1.
- Культура. Ідеологія. Особистість: методологічно-світоглядний аналіз / В. Андрущенко, Л. Губернський, М. Михальченко. - К., 2002.

- Лісовий В. С. Поняття політичної культури. Політична культура українців / Феномен української культури: методологічні засади осмислення. - К., 1996.
- Попович М. Нарис історії культури України. - К., 1998.
- Потульницький В. А. В.Липинський і проблеми політичної культури // Останній гетьман. - К.,1993
- Макаренко Е., Коваль О. Специфіка поняття “політична культура суспільства” // Нова політика. - 1997. - № 6.
- Нагорна І.П. Політична культура українського народу. Історична ретроспектива і сучасність. - К., 1998.
- Семчищин М. Тисяча років української культури. - К., 1993.
- Сергиенко П. А. Массовое политическое сознание: проблемы формирования и развития. - К., 1991.
- Соловьев А. В. Политическое сознание. - М., 1991.
- Фарукшин М. Х. Политическая культура общества / Социально-политические науки. - 1991. - № 4.
- Чередниченко А. Л. Культура активною политического действия. - М., 1989.

Тема 6. Політичні конфлікти і кризи, шляхи їх подолання (2год.)

План

1. Виникнення, типологія та функції політичного конфлікту.
2. Основні методи подолання політичних конфліктів.

Контрольні запитання

1. Поняття та структура політичного конфлікту.
2. Особливості та причини виникнення політичних конфліктів.
3. Функції та типи політичних конфліктів.
4. Поведінкові стратегії учасників політичного конфлікту.
5. Основні методи врегулювання конфліктів.

Питання для обговорення

1. В чому полягає специфіка політичних конфліктів в Україні?
2. Які чинники сприяють і які перешкоджають формуванню в Україні високої культури управління політичними конфліктами?
3. Тактика ведення переговорів.
4. Роль компромісів у вирішенні міждержавних суперечностей.
5. Консенсус - умова розвитку незалежної державності України.

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте визначення політичного конфлікту, проаналізуйте сутність і зв'язок таких понять: конфлікт, політичний конфлікт, соціальний конфлікт, суперечності, антагонізми.
2. Проаналізуйте нинішнє політичне становище в Україні з точки зору конфліктології. Визначте конфліктогенні фактори, які мають місце в сучасних умовах.
3. Сучасне політичне життя характеризується наявністю політичних конфліктів і криз. Наведіть приклади урядової, парламентської, конституційної та інших типів криз. З чим, на вашу думку, пов'язана "підвищена конфліктність" сучасного політичного життя? Чи можливо побудувати ієрархію криз?
4. Проаналізуйте основні типи політичних конфліктів в Україні.
5. Розкрийте причини виникнення конституційної та парламентської криз в Україні.
6. Розкрийте зміст політичних засобів, методів та шляхів вирішення міжнаціональних конфліктів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Андрусишин Б. Соціальні конфлікти в Україні: спроба ретроспективного аналізу // Сучасність. - 1994. - № 2.
- Бекешкіна І. Є. Конфліктологічний підхід до сучасної ситуації в Україні. - К, 1994.
- Бернд П. Лева. Классовая борьба или социальный конфликт. - М., 1976.
- Валевський О. Л., Ішмуратов А. Т. Політичний конфлікт в сучасній Україні, культурні виміри, структура, принципи аналізу. - К., 1997.
- Дарендорф Р. Общество и свобода. Элементы теории социального конфликта // Социс. - 1994. - № 5.
- Дойч М. Разрешение конфликта (Конструктивные и деструктивные процессы) // Социально-политический журнал. - 1997. - № 1.
- Запрудский Ю. Г. Социальный конфликт. - Р. - на - Д., 1992.
- Здравомыслов А. Г. Социология конфликта. - М., 1995.
- Небоженко В. С. Соціальна напруженість і конфлікти в українському суспільстві. - К., 1994.
- Овчинников В. С. Политические конфликты и кризисные ситуации // Социально-политические науки. - 1990. - № 10.
- Перепелиця Г. М. Природа конфліктів у посткомуністичному світі // Політична думка. - 2000. - № 1. С. 89-100.

- Пойченко А.М., Ребкало В.А., Хворостяний О.І. Конфлікт у політичному житті сучасної України: теорія і технологія розв'язання: Навч. Посібник. . – К., 1997.
- Ребкало В. А., Обушний М. І., Майборода О. М. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні. - К., 1996.
- Филиппович Л. Конфлікти етнічні і регіональні: нерозв'язний вузол // Вісник НАН України. - 2000. - № 9. С. 6-18.

Тема 7. Демократія в політичному житті суспільства

(2год.)

План

1. Демократія та її основні форми. Сучасні концепції демократії.
2. Порівняльний аналіз сучасних систем політичної демократії.
3. Українська система демократії, витоки та перспективи розвитку.

Контрольні запитання

1. Демократія: основні аспекти розуміння.
2. Основні концепції демократії.
3. Основні принципи та форми демократії.

Питання для обговорення

1. Які цінності демократії здаються Вам найбільш привабливими? Які протиріччя вони містять у собі?
2. Прихильником якої з форм демократії ви себе вважаєте і чому?
3. Яка з теорій демократії, на вашу думку, є найбільш реальною та виправданою?
4. Перспективи становлення демократії в Україні.

Завдання для самостійної роботи

1. Використовуючи словники та рекомендовану літературу до теми, визначте зміст таких категорій: демократія, лібералізм, плюралізм, безпосередня представницька демократія, права людини.
2. Прослідкуйте зміни антидемократичної і демократичної традиції мислення, починаючи від Платона.
3. Проаналізуйте вислів: "є ринок - є демократія, немає ринку - немає демократії".
4. Назвіть основні демократичні принципи. Як ви розумієте принцип прав меншості? У якій формі може реалізуватися право меншості на опозицію?
5. Які елементи демократії є в сучасній Україні?
6. Проаналізуйте в чому полягають недоліки сучасної демократії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Арон Р. Демократия и тоталитаризм.- М., 1993.
- Бергер А. К. Политическая мысль древнегреческой демократии. - М., 1966.
- Бердяев Н. Духовные основы русской революции: Философия неравенства / Собр. соч.: в 4 т. - М., 1989. - Т.4.
- Дай Т.Р., Зиглер Л. Х. Демократия для элиты: Введение в американскую политику. - М., 1989.
- Даль Р. Введение в экономическую демократию. - М., 1991.
- Демократія: Антологія / О. Проценко (упоряд.). - К.: Смолоскип, 2005.
- Демократія в Україні: минуле і сучасне. - К., 1993.
- Ковалевський М. Происхождение современной демократии. - М., 1989,-Т. 1.
- Ковлер А.И. Исторические формы демократии. - М., 1990.
- Конституція України. - К., 2005.
- Основи демократії: Навчальний посібник. К., 2002.
- Поппер Карл. Відкрите суспільство та його вороги. -К., 1994.- Т.-2.
- Права людини. Міжнародні договори України: Декларації і документи - К., 1996.
- Токвиль А Демократия в Америке: Сравнит, исслед. демократии США и Швейцарии. - К., 1960.
- Франко І. Що таке соціалізм / Зібр. творів у 50 т. - К., 1966. - Т, 44.
- Шумпетер Йозеф А. Капіталізм, соціалізм і демократія. - К., 1995.
- Яворницький Д.Г. Історія запорізьких козаків в 3-х т. - Львів, 1990.

**ПЕРЕЛІК ТЕМ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ
"ПОЛІТОЛОГІЯ"
ЯКІ ВИДІЛЕНІ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ**

№ п/п	ЗМІСТ
1.	Соціально - політична сфера суспільства.
2.	Політика і мораль.
3.	Етнонаціональні спільності і політика.
4.	Засоби масової інформації в політиці.
5.	Україна посттоталітарна: політичні проблеми. Політична діяльність громадян.
	ВСЬОГО: 5

КОМПЛЕКСНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Варіант 1.

1. Визначте предмет політології, структуру політології як інтегративної науки .
2. Охарактеризуйте політичні вчення мислителів Стародавнього Сходу
3. Розкрийте сутність політичної влади, її головні риси. Три гілки влади.
4. Дайте визначення поняття: авторитаризм.

Варіант 2.

1. Розкрийте поняття політичної системи, її типи.
2. Охарактеризуйте політичну думку мислителів Античності.
3. Порівняйте вчення Платона і його учня Аристотеля.
4. Дайте визначення поняття: політика.

Варіант 3.

1. Опишіть основні ресурси політичної влади та її функції.
2. Охарактеризуйте політичну думку часів Середньовіччя.
3. Обґрунтуйте основи міжнародного права М. Цицерона.
4. Дайте визначення поняття: тиранія.

Варіант 4.

1. Визначте особливості розвитку політології як інтегративної науки.
2. Охарактеризуйте теорії походження, сутність та функції держави.
3. Політичний режим, суть, структура, основні типи.
4. Дайте визначення поняття: політологія.

Варіант 5.

1. Охарактеризуйте основні напрямки становлення і розвитку політичної системи сучасної України.
2. Дайте узагальнюючу характеристику політичної думки Київської Русі. Морально-правові та релігійні уявлення про суспільство.
3. Назвіть функції влади та методи її здійснення. Охарактеризуйте співвідношення державної та політичної влади.
4. Дайте визначення поняття: легітимність влади.

Варіант 6.

1. Охарактеризуйте основні теорії виникнення та еволюції держави.
2. Проаналізуйте основні риси політичного режиму в Україні на сучасному етапі.
3. Визначіть сутність і місце партій у політичному процесі. Назвіть основні ознаки партії.
4. Дайте визначення поняття: імперія.

Варіант 7.

1. Порівняйте розвиток політичної науки в період Середньовіччя та Нового часу.
2. Визначте функції політичних партій у суспільстві.
3. Охарактеризуйте зміст та сутнісні риси демократії. Генеза демократії в історії політичної думки.
4. Дайте визначення поняття: вибори.

Варіант 8.

1. Визначіть позитивні і негативні сторони процесу розвитку багатопартійної системи в Україні.
2. Політична еліта в структурі влади. Типологія та динаміка політичних еліт.
3. Охарактеризуйте основні ідейно-політичні течії сучасності.
4. Дайте визначення поняття: виборча система.

Варіант 9.

1. Охарактеризуйте основні чинники походження держави. Виникнення та еволюція держави.
2. Влада як соціальний феномен. Походження, суть, структура і функції політичної влади.
3. Сутність політичної діяльності, її суб'єкти, об'єкти, мотиви, мета, методи і форми.
4. Дайте визначення поняття: виборча система.

Варіант 10.

1. Охарактеризуйте місце і роль держави в політичній системі, її структуру і функції.
2. Громадські організації та їх роль в політичному житті суспільства.
3. Визначте поняття і види партійних систем, їх роль у функціонуванні політичної влади.
4. Дайте визначення поняття: держава.

Варіант 11.

1. Порівняйте особливості масових та кадрових партій.
2. Охарактеризуйте проблеми оновлення і розвитку політичної культури.
3. Виборча кампанія як форма політичної діяльності. Види виборчих систем.
4. Дайте визначення поняття: політологія.

Варіант 12.

1. Охарактеризуйте виборчу систему України.
2. Політичне лідерство: природа, функції, типи і стилі. Теорії політичного лідерства.
3. Розкрийте зміст поняття «влада», охарактеризуйте основні підходи щодо визначення її сутності.
4. Дайте визначення поняття: політична еліта.

Варіант 13.

1. Функції та технологія проведення виборів в демократичному суспільстві.
2. Охарактеризуйте умови формування та основні ознаки громадянського суспільства.
3. Дайте розгорнуту характеристику демократичного політичного режиму.
4. Дайте визначення поняття: політична еліта.

Варіант 14.

1. Визначіть основні типи держави, дайте їм розгорнуту характеристику.
2. Чим відрізняються пропорційна і мажоритарна виборчі системи? Які різновиди їх існують у сучасному світі?
3. Перелічіть і опишіть відомі вам типи політичного лідерства.
4. Дайте визначення поняття: політичний режим.

Варіант 15.

1. Дайте порівняльну характеристику теорій еліти В. Парето, Г. Моски, Р. Міхельса.
2. Які типи політичних партій відомі в політичній теорії та практиці?
3. Охарактеризуйте типи виборів в нашій країні та порядок їх проведення.
4. Дайте визначення поняття: влада.

Варіант 16.

1. Поняття політичної еліти, її структура, функції та типологія.
2. Опишіть головні принципи демократичної організації виборів.
3. Охарактеризуйте політичні режими, які мали місце в історії України.
4. Дайте визначення поняття: виборча система.

Варіант 17.

1. Порівняйте демократичний і недемократичний політичні режими.
2. Що таке форма держави, від чого вона залежить та які існують форми держав у сучасному світі.
3. Охарактеризуйте основні стадії виборчого процесу.
4. Дайте визначення поняття: національна еліта.

Варіант 18.

1. Що таке політична свідомість, які функції вона виконує в суспільстві.
2. Розкрийте зміст і значення функціонування інституту лідерства в умовах різних політичних режимів.
3. Окресліть і охарактеризуйте політичні ідеї епохи Просвітництва.
4. Дайте визначення поняття: політичне рішення.

Варіант 19.

1. В якому співвідношенні перебувають моральні норми та політичні дії у теоретичних конструкціях і в практиці політичної діяльності.
2. Охарактеризуйте тоталітарні політичні режими ХХ століття.
3. Проаналізуйте сучасний стан розвитку політичної науки у світі й в Україні.
4. Дайте визначення поняття: ідеологія.

Варіант 20.

1. Наукові та побутові уявлення про політику. Чому повсякденні уявлення про політику мають переважно негативний характер.
2. Визначте специфіку розвитку політичних партій в Україні. Проблеми формування багатопартійності в сучасній Україні.
3. Охарактеризуйте розподіл влади на гілки. Які існують механізми стримувань і протидії різних гілок влади.
4. Дайте визначення поняття: тоталітаризм.

Варіант 21.

1. Визначте основні відмінності між федеративною та унітарною формами державного устрою.
2. Опишіть основні методи та функції політології.
3. Охарактеризуйте соціально - економічні та політичні передумови виникнення багатопартійності в Україні.
4. Дайте визначення поняття: державна політика.

Варіант 22.

1. Окресліть і оцініть політичні погляди мислителів Стародавнього Китаю.
2. Які ознаки має держава як тип суспільної організації і як система владних інститутів.
3. Що таке легітимність влади, на яких підставах відбувається процес легітимації.
4. Дайте визначення поняття: політична партія.

Варіант 23.

1. Опишіть основні підходи до визначення поняття «політологія» та її взаємодію з іншими науками.
2. Назвіть та охарактеризуйте типи політичної влади за М. Вебером.
3. Дайте характеристику політичної думки Нового часу.
4. Дайте визначення поняття: громадянське суспільство.

Варіант 24.

1. Розкрийте поняття, критерії виділення політичного режиму і його типи.
2. Визначте поняття, об'єкт, предмет і категорії політології.
3. Охарактеризуйте основні теорії виникнення держави та її ознаки.
4. Дайте визначення поняття: політичний лідер.

Варіант 25.

1. Назвіть основні риси демократичного режиму в сучасній Україні.
2. Сформулюйте основні відмінності між парламентською та президентською республіками.
3. Охарактеризуйте політичну думку мислителів Стародавньої Греції.
4. Дайте визначення поняття: політична еліта.

Варіант 26.

1. Дайте характеристику політичної думки епохи Відродження.
2. Охарактеризуйте процес формування політології як самостійної науки та навчальної дисципліни.
3. Визначте і охарактеризуйте проблеми формування багатопартійності в сучасній Україні.
4. Дайте визначення поняття: унітарна держава.

Варіант 27.

1. Розкрийте зміст поняття права держава. Взаємозв'язок правової держави і громадянського суспільства.
2. Дайте оцінку тоталітаризму як політичному феномену ХХ століття.
3. Визначте роль і місце політичної свідомості у владних відносинах.
4. Дайте визначення поняття: конфедерація.

Варіант 28.

1. Охарактеризуйте сучасні світові політичні ідеології.
2. Проаналізуйте проблеми формування політичної еліти в сучасній Україні.
3. Дайте оцінку права участі малих політичних партій у виборчому процесі.
4. Дайте визначення поняття: парламентська республіка.

Варіант 29.

1. Визначте основні шляхи формування політичної еліти в сучасній Україні.
2. Визначте і проаналізуйте основні напрямки діяльності громадських організацій та громадських рухів.
3. Охарактеризуйте політичну думку Київської Русі.
4. Дайте визначення поняття: президентська республіка.

Варіант 30.

1. Обґрунтуйте значення політичної свідомості та поведінки в структурі політичної культури.
2. Охарактеризуйте діяльність політичних партій в період між виборами.
3. Розкрийте значення та роль виборів у житті суспільства.
4. Дайте визначення поняття: громадська організація..

Варіант 31.

1. Охарактеризуйте процес становлення політичного плюралізму і багатопартійності в сучасній Україні.
2. Визначте поняття і типологію політичних партій та партійних систем.
3. Охарактеризуйте лібералізм як сучасну політичну ідеологію.
4. Дайте визначення поняття: політичний режим.

Варіант 32.

1. Назвіть основні принципи демократичної організації виборів.
2. Що таке зовнішня політика. Які зовнішні функції виконує держава.
3. Охарактеризуйте структуру політичної свідомості, її рівні та види.
4. Дайте визначення поняття: абсолютна монархія.

Варіант 33.

1. Сформулюйте основні етапи розвитку політичної думки в Україні.
2. Охарактеризуйте національні інтереси України та їх реалізацію через зовнішню політику.
3. Визначте роль і функції політичних партій в суспільно - політичному житті.
4. Дайте визначення поняття: контреліта.

Варіант 34.

1. Охарактеризуйте політику як суспільне явище. Зазначте предмет і функції політології.
2. Порівняйте мажоритарну та пропорційну виборчі системи.
3. Розкрийте суспільне значення та функції політичної культури.
4. Дайте визначення поняття: держава.

Варіант 35.

1. Охарактеризуйте внутрішні функції держави.
2. Визначте місце партій у політичному процесі. Визначте основні ознаки партії.
3. Розкрийте сутність політичної влади та її головні властивості. Влада як явище суспільного життя.
4. Дайте визначення поняття: лібералізм.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Контрольна робота 1.

Предмет політології, її функції та структура

1. Предмет політології, її сутність, місце та роль у житті суспільства
2. Специфіка політології в системі гуманітарних наук, їх взаємозв'язок та взаємозалежність
3. Основні категорії та функції політології, методи вивчення політичного життя.

Література основна

1. Боднар А. Основы политологии. - К.. 1991.
2. Краснов Б.И. Политология как наука и учебная дисциплина // Социально-политический журнал. -1995. -№ 1.
3. Політологія: історія та методологія /За ред. Ф.М.Кирилюка - К.,2000.
4. Основы политической науки. Учебн. пособие для вузов. В 2-х частях /Под ред.В.П.Пугачева - М., 1995.
5. Політологічний енциклопедичний словник /за ред.Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна.- К., 1997.
6. Політологія: Підручник,- Видання 2-ге, перероблене, доповнене / за ред. О.В. Бабкіної. В.П. Горбатенка.- К.: Академія. 2001.
7. Політологія. Курс лекцій: Навч. посібник/За ред. І.С.Дзюбка - К., 1993.
8. Політологія: Підручник/За ред. О.І.Семківа -Львів. 1993.
9. Потульніцький В А. Нариси української політології. — К., 1994.
10. Пугачев В.П., Соловьев А.И. Введение в политологию — М., 1995.
11. Федун Л.А. О предмете и методе политологии // Социально-политические науки. - 1993. -№3.

Література додаткова

1. Даль Р. Природа политического процесса //Социально-политические науки. -1990. -№ 10.

2. Лучан А.О. Політика і суспільство // Політологічні читання. - 1993.-№1.
3. Мурадян А.А. Двуликий Янус. Введение в политологию. - М., 1994.

Контрольна робота 2.

Політика, як соціальне явище

1. Політична сфера, її зміст, структура та сутність.
2. Різновиди та функції політики (зовнішня, внутрішня, соціальна, економічна, аграрна, національна, міжнародна, регіональна та інші). Суб'єкти і об'єкти політики.
3. Соціальна структура суспільства як один із важливих детермінантів політики

Література основна

1. Конституція України.- К., 1996.
2. Вебер М. Политика как призвание и профессия./ Избр. произв.- М. - 1990
3. Лузан А.О. Політика і суспільство // Політологічні читання.- 1993.-№1
4. Політологія: історія та методологія / за ред. Ф.М. Кирилюка. -К.,- 2000.
5. Політологія: наука про політику / за ред. Кременя В.Г., Горлача МЛ,- К., 2001.
6. Політологія: Підручник.- Видання 2-ге, перероблене, доповнене/ за ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка,- К: Академія, 2001.
7. Політологічний енциклопедичний словник / За ред. С.Шемшученка, В.Д. Бабкіна. - К., 1997

Література додаткова

1. Пойченко А.М. Політика: теорія і технологія діяльності. -К., 1994.
2. Політичні структури і процеси в сучасній Україні. Порівняльний аналіз/ Відп. Ред. Ф.М. Рудич., -К., 1995

Контрольна робота 3.

Основні віхи світової та вітчизняної політичної думки

1. Виникнення і розвиток політичної думки в Стародавньому світі, в епоху Раннього християнства та Середньовіччя. Політичні ідеї Нового часу.
2. Зародження і розвиток політичної думки в Україні

3. Основні політико-ідеологічні доктрини сучасності (комуністична, соціал-демократична, консервативна, ліберальна, фашистська), їх характеристики.

Література основна

1. Азаркин Н.Н., Левченко В.Н., Мартышин О.В. История политических учений.-М.. 1994.
2. Винниченко В. Відродження нації. - К., 1990.
3. ГоббсТ. Левіафан – К., 2000.
4. История политических и правовых учений / Под ред. В.С.Нерсесянца. – М., 1995.
5. Корнієнко В.О. Еволюція політичного ідеалу (від плюралізму до синтезуючої єдності).-Вінниця:Універсам, 1999.-430 с.
6. Кухта Б, 3 історії української політичної думки. - Львів. 1991.
7. Локк Дж. Два трактата о правлении // Соч. в 3-х т. - Т.3. - М., 2000.
8. Макиавелли Н Государь. - К., 1990.
9. Політологія. Кінець ХІХ – початок ХХ ст.: Хрестоматія / За ред. О. Семківа. – Львів, 1996.
10. Політологія: історія та методологія / за ред. Ф.М. Кирилюка. -К.,- 2000.
11. Політологія: наука про політику / за ред. Кременя В.Г., Горлача МЛ,- К., 2001.
12. Політологія: Підручник.- Видання 2-ге, перероблене, доповнене / за ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка.- К.: Академія, 2001.
13. Потульницький В. Історія української політології. – К., 1992.
14. Український парламентаризм: Минуле і сучасне / Ю. С. Шемшученко, О. М. Мироненко, В. Ф. Погорілко та ін. – К., 1993.

Література додаткова

1. Бондар В.І. Буртяк Г.Я. 3 історії світової соціально-політичної думки: методичні вказівки.- Вінниця: ВДТУ, 1997.
2. Грушевський М Хто такі українці і чого вони хочуть. - К . 1991.
3. Замалеев А. Д., Зоц В. А. Отечественные мыслители позднего средневековья: конец XIV – первая треть XVII в. – К., 1990.
4. Корнієнко В О.Поняття справедливості в політичному ідеалі стародавніх греків // Дослідження світової політики: Збірник наукових праць.- К.,2000
5. Корнієнко В.О. Покоління та ідеали: межі спадкоємності // Борисфсн.- 2000 -№12.
6. Кухта Б. 3 історії української політичної думки. – Львів, 1991.

7. Липинський В. Листи до братів-хліборобів: Про ідею і організацію українського монархізму // Філософська і соціологічна думка -1991 -№10.
8. Макиавелли Н. Государь. — К., 1990.
9. Мироненко О. М. Права і свободи людини у доробку українських мислителів ХІХ—початку ХХ століття. — К., 1995.
10. Мироненко О. М. Проблема прав і свобод людини у давній політико-правовій думці. — К., 1995.
11. Монтескьє Ш. О духе законів. — М., 1995.
12. Нічик В. М., Литвинов В. Д., Стратій Я. М. Гуманістичні ідеї на Україні. — К., 1991.
13. Платон. Держава. — К., 2000

Контрольна робота 4.

Сутність і технологія політичної влади

1. Поняття і основні виміри політичної влади, визначення її ролі та місця в системі суспільних відносин. Основні політологічні концепції влади.
2. Державна влада як вища форма політичної влади, її основні функції. Засоби масової інформації і влада, їх взаємовідносини.
3. Політичний режим як спосіб реалізації політичної влади, їх основні види (демократичний, ліберальний, авторитарний, тоталітарний). Технологія здійснення політичної влади.

Література основна

1. Буртяк Г. Я. Сутність і технологія політичної влади.- Вінниця: ВДТУ.1998.
2. Выдрин Д. Очерки практической политологии.- К., 1991.
3. Декларація про державний суверенітет України.-К.,-1991
4. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д.Бабкіна., К.. 1997.
5. Політологія: історія та методологія / За ред. Ф.М. Кирилюк.- К.. 2000.
6. Політологія: наука про політику/ За ред. Кремня В.Г., Горлача МЛ.- К., 2001.
7. Політологія: Підручник.- Видання 2-ге, перероблене, доповнене / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка.- К.: Академія, 2001.
8. Рябов С. Державна влада: проблеми авторитету і легітимності. - К.. 1996.

9. Технологии политической власти. Зарубежный опыт. (В.М.Иванов, В.Я.Матвиенко, В.И.Патрушев., И.В.Молодых. - К., 1994.
10. Якушик В.М. Різновиди політичних режимів // Віче.- 1995.-№9.

Література додаткова

1. Амелин В. Многомерная модель политической власти. //Общественные науки и современность. - 1991.-№ 2.
2. Андреев С. Политический режим и политическая демократия. //Социально-политические науки.-1992.-№ 3.
3. Корнієнко В.О. Держава: ідол і ідеал // Віче. - 2001.- №4.

Контрольна робота 5. Політична система суспільства

1. Сутність політичної системи суспільства.
2. Держава в політичній системі суспільства.
3. Політичні партії.
4. Громадські об'єднання і рухи.
5. Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи.

Література основна

1. Андреев С. С. Политическая система и политическая организация общества // Социально-политические науки. -1992. - Ns 1.
2. Андрущенко В. П. Україна і цивілізований світ: проблеми пошуку оптимальної моделі соціальної організації// Генеза. – 1994. – № 1.
3. Базовкін С., Кремень В. Партії та громадські об'єднання України.- К., 1994.
4. Бебик В.М., Головатий М.Ф., Ребкало В.А. Політична культура сучасної молоді. – К., 1996.
5. Бондар В.1., Буртяк Г.Я. Особливості структури і функціонування політичної системи України.- Вінниця: ВДТУ.1998.
6. Нерсисянц В.С. Правовое государство, история и современность // Вопросы философии. – 1989. – N 2.
7. Плахотнюк С.С. Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи: методичні вказівки.- Вінниця: Континент-Прим, 1998.- 27 с.
8. Політичні партії України / За ред. В.М.Якушика. -К., 1996.

9. Політологія: історія та методологія / За ред. Ф.М Кирилюка.- К., 2000.
10. Політологія: наука про політику/ За ред. Кременя В. Т., Горлача М.І.- К., 2001.
11. Політологія: Підручник.- Видання 2-ге, перероблене, доповнене / за ред. О.В. Бабкіної. В.П. Горбатенка.-К.: Академія. 2001.
12. Рябов С.Г. Політологічна теорія держави. - К., 1996.
- П. Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Нові політичні партії України. - К.. 1990.
14. Шаповал В.М. Конституційні системи зарубіжних країн – К.. 1992

Література додаткова

1. Колодій А. Політичний спектр: про деякі критерії «лівих» і «правих» політичних рухів у посттоталітарних суспільствах // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – № 9.
2. Корнієнко В.О. Республіка, яку ми обираємо: ідеальна політика чи політичний ідеал? // Віче.- 2000.- №10,- С.34-46.
3. Корнієнко В.О. Рецепт та креативні можливості реалізації ідеалу соціально-правової держави в українському суспільстві // Право України.- 2001.- №2

Контрольна робота 6.

Особливості структури і функціонування політичної системи України

1. Основні історичні етапи становлення державності України та особливості структури політичної системи України.
2. Структура вищих органів державної влади, принципи їх функціонування.
3. Адміністративно-територіальний устрій України. Система місцевого самоврядування, його структура, повноваження, порядок формування.
4. Політичні партії, громадські організації, рухи, їх статус, порядок формування, права та функції.

Література основна

1. Конституція України.- К., 1996.
2. Акт проголошення незалежності України (24 серпня 1991 р.).
3. Декларація про державний суверенітет України.- К., 1990.
4. Про політичні партії в Україні: Закон України // Голос України.- 2001.- 12 травня.

5. Про вибори народних депутатів в Україні: Закон України від 18 жовтня 2001 р. // Голос України 1997.- 12 червня.
6. Васькович І. Проблеми та перспективи побудови правової держави в Україні// Право України. - 2000. - № 1.
7. Головченко В. Конституційні принципи місцевого самоврядування// Право України. - 1998. - № 3.
8. Михеєнко Р. Виконавча влада і конституційний статус Президента України та Кабінету Міністрів України // Право України. - 2000.- № 8.
9. Ніколаєва М.І. Трансформація політичної системи України: інституціональний аспект // Політологічний вісник: Збірник наукових праць. Вип. 6.- К., 2000.
10. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку. - К., 1998.
11. Примуш М. Демократія і багатопартійність /політичні партії// // Політика і час. - 2000. - N 2.
12. Черемних В. Права людини в Україні // Нова політика. - 2001. - № 1.

Література додаткова

1. Безпека економічних трансформацій: 36 збірник матеріалів «круглого столу». — К., 2000.
2. Михальченко М., Самчук З. Україна доби межичасся: Блиск та убозтво куртизанів. — Дрогобич, 1998.
3. Рудич Ф. М. Чи багато влади потрібно владі? (Україна в контексті трансформацій політичних структур у країнах СНД і Балтії, Центральної і Східної Європи). — К., 1998.

Контрольна робота 7. Особа в сфері політики

1. Особа в політичному процесі, форми відношення, правове забезпечення.
2. Типологія, види соціально-політичної діяльності і поведінки особи у суспільстві.
3. Політична соціалізація особи, та її особливості в Україні.

Література основна

1. Бебик З.М. Політологія. Теорія, методологія, практика. - К.. 1997. Політологія/ За ред. О.В.Бабкіної. В.П.Горбатенка. - К.,1998.
2. Выдрин Д.И. Очерки практической политологии.- К.. 1991.

3. Зущик Ю., Кривошеєнко О., Яблонський В. Фігури. Політичне лідерство в сучасній Україні.-К., 1999.
4. Кулібабчук В.В. Особа з сфери політики.-Вінниця. 1998.
5. Кухта Б.Л.Теплоухова Н.Г. Політичні еліти і лідерство-Львів. 1995.
6. Конституція України.-К., 1996.
7. Малькова Т.П., Фролова М.А. Массы. Элита. Лидер. -М.,1992.
8. Політологія /За ред. О.І. Семківа,-Львів, 1994.
9. Основы политологии и наука о политике. /Под ред./ А. Боднара. - К., 1991.

Література додаткова

1. Кремень В. Т., Ткаченко В. Україна: Шляхи до себе. Проблеми суспільної трансформації.-К., 1999.
2. Корнієнко В.О. Людина і громадянське суспільство: транзит ідеалів // Дослідження світової політики: Збірник наукових праць,- К., 2001. -№13.
3. Корнієнко В.О. Політичний ідеал як проблема вибору //Людина і політика.-2001.-№6.
4. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. -К.,2000.

Контрольна робота 8.

Політичні еліти і політичне лідерство

1. Сутність, теорії, особливості та типологія еліт.
2. Політичне лідерство, як засіб участі у політичному процесі, типи, класифікація, фактори впливу.
3. Технологія формування та механізм функціонування політичного лідерства.
4. Проблеми формування української еліти.

Література основна

1. Вовканич С. Еліта — найбільш конвертована валюта // Віче. — 1997. — № 5.
2. Кухта Б., Теплоухова Н. Політичні еліти і політичне лідерство. - Львів, 1995.
3. Малахов В. Інтелігенція та еліта: становлення в сучасній Україні // Політична думка. — 1994. — N 3.
4. Політологія: підручник / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка .- К.: Академія, 2001.
5. Рудич Ф.М. Політологія: курс лекцій.- К., 2000.

6. Скуратівський В. Исторична ритміка українських еліт // Політична думка. – 1994. – № 3.

Література додаткова

1. Вебер М. Политика как призвание и профессия. Избр. произв -М., 1990.
2. Малькова Т., Фролова М. Массы. Элита. Лидер. - М., 1992.
3. Полохало В. Правляча еліта та контреліта в сучасній Україні // Демократія в Україні. Минуле і майбутнє. - К., 1993.

Контрольна робота 9.

Демографічні процеси та демографічна політика у сучасному світі

1. Поняття та сутність демографії.
2. Демографічна ситуація у світі: основні тенденції розвитку. Особливості сучасної демографічної політики у різних країнах світу, її сутність та політичні виміри.
3. Демографічні процеси та демографічна політика в сучасній Україні. Роль і місце сім'ї у демографічній політиці.

Література основна

1. Крисаченко В.С., Мостяев О.І. Україна: природа і люди.- К.: Інститут філософії НАН України, 2000.- 492 с.
2. Моисеев Н.Н. Человек и ноосфера.- М.: Молодая гвардия, 1990.- 351 с.
3. Піскун О., Прибиткова І., Волович В. Міграційна ситуація в Україні // Політична думка.- 1996.- №3-4.
4. Ромовська З. Сімейний кодекс України: погляд в майбутнє // Право України.- 2001.- №2.
5. Рябов І. Сім'я і відтворення населення в Україні // Економіка України.- 1998.- №4.
6. Старостенко Г.— Новітні демографічні тенденції в Україні // Економіка України.- 1998.- №5.
7. Ушкалов И. Демографическое настоящее и будущее Европы // Мировая экономика и международные отношения.- 1988.- №8.
8. Якуба К. — Жінка в українському селі: соціально-демографічні проблеми // Економіка України.- 1999.- №4.

Література додаткова

1. Антонюк О. Українці в світі // Політика і час.- 1993.- №5.
2. Пирожков Н. Демографічна катастрофа: де ж вихід? // Вітчизна.- 1996.- №11-12.

Контрольна робота 10.

Етнонаціональні відносини у політичному житті суспільства

1. Етнонаціональні процеси в сучасному світі: тенденції, перспективи.
2. Соціально-етнічні спільноти: народ, етнос, нація
3. Нація і держава
 - а) національна політика: суть, основні напрямки та принципи здійснення (національний суверенітет, національне питання, націоналізм, шовінізм, геноцид, етноцид).
 - б) форми та сутність національно-державних утворень та об'єднань: унітарна держава, федерація, конфедерація, співдружність, співтовариство.
4. Етнополітична реальність сучасної України.
 - а) етнічний склад населення та етнонаціональні відносини;
 - б) українська національна ідея – основа єдності суспільства;
 - в) особливості сучасної етнонаціональної політики Української держави.

Література основна

1. Декларація про державний суверенітет України. - Київ,- 1990.
2. Декларація прав національностей України. Прийнята Верховною Радою України 01.11. 91. - Київ, 1991.
3. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. - К., 1996.
4. Канак Ф. Національна ідея і її втілення// Розбудова держави. - 1998., № 7,8.
5. Картунов О.В. Етнополітологія: данина моді чи вимога часу? // Віче.-
6. Медведчук В. Формування української національної ідеї та її значення для розвитку демократичної держави і права // Право України. - 1997. - №11.
7. Нікітюк В. Межі здійснення прав етнонаціональних меншин // Політика і час. - 1997.- №7.
8. Плахотнюк С.С. Нації і національні відносини в політичному житті сучасного суспільства. Методичні вказівки. - Вінниця.: Континент-прим, -1998.
9. Поздняков Э. А. Нация. Национализм. Национальные интересы.- М. 1994
10. Політологія / За ред. О.В.Бабкіної та В.П. Горбатенка. - К.: Академія. - 2001.

11. Полішук І. Ментальність українців, політичний аспект // Людина і політика. - 2001.- №13.
12. Попеску І. На шляху до цивілізованого полінаціонального суспільства. // Віче. - 2000. - № 5.
13. Римаренко Ю.І. Національний розвій України. - К., 1995.
14. Римаренко Ю.І. Національно- державне будівництво. - К., 1999.
15. Рудакевич О. Ментальність і політична культура української нації // Розбудова держави. - 1995. - № 10.
16. Рудницький І. Етнос. Нація // Віче. - 1996. - № 2,6.
17. Телешун С. Проблеми формування національної ідеї в контексті збереження унітарного державного устрою України // Людина і політика. - 2000. - № 3.
18. Українська нація як гарант прав і свобод особистості // Розбудова держави. - 2000. - № 1-6.
19. Шкляр Л. Є. Українці: етногенез, етнос, етнімія // Віче.- 1997.- № І.

Література додаткова

1. Білінський А. Народ, нація, держава // Віче.- 1994. - № 9.
2. Права человека и межнациональные отношения. - М., 1994.
3. Сміт Ентоні. Національна ідентичність. - К., 1994.
4. Шкляр Л.Є. Українці: етногенез, етнос, етнімія // Генеза. -1994.- №2.

Контрольна робота 11.

Міжнародна політика і міжнародні відносини в сучасному світі

1. Місце і роль міжнародної політики та міжнародних відносин у житті суспільства (зовнішня та міжнародна політика, дипломатія, міжнародні відносини).
2. Міжнародні урядові та неурядові організації, їх функції, завдання та тенденції розвитку.
3. Найважливіші етапи становлення зовнішньої політики України. Основні напрями зовнішньої політики України.

Література основна

1. Буртяк Г.Я. Міжнародна політика та міжнародні відносини в сучасному світі.-Вінниця: ВДТУ. 2001.
2. Декларація про державний суверенітет України. - К., 1990
3. Конституція (Основний Закон) України. - К.1996.

4. Кравчук Л.М. Виступ на 46 сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 1 жовтня 1991р. // Політика і час. - 1991. -№ 15
5. Кучма Л.Д. Інавгураційна промова 30 листопада 1999р. // Голос України. -1999. -2 грудня.
6. Кучма Л.Д. Націю звеличують великі цілі і діла. Виступ Президента України у Верховній Раді України. 22 лютого 2000 р. Послання Президента України до Верховної Ради України.- К., 2000.
7. Кучма Л.Д. Стан і перспективи української зовнішньої політики. Виступ Президента України на засіданні керівного складу МЗС України 15 липня 1996 р. // Урядовий кур'єр. - 1996 .-18 липня.
9. Плахотнюк С.С. Україна в системі міжнародних відносин. Методичні вказівки.-Вінниця, ВДТУ. 1997.
10. Політологія: історія та методологія / За. ред Ф.М. Кирилюка .- К., 2000.
11. Україна в міжнародних відносинах // Політика і час. Спецвипуск. -2000. -№ 3-4.
12. Україна та Організація Об'єднаних Націй: 50 років співробітництва. -К.,- 1995.

Література додаткова

1. Василенко С. Європейський вектор української геополітики // Людина і політика. - 2000. - №2.
2. Кудряченко А. Зовнішньополітичні засади незалежної України // Віче. -1996,-№8.
3. Омелян С. Чи є ще шанс потрапити до Євросоюзу ? // Людина і політика.-2000. - № 4.
4. Україна в геополітичному інтер'єрі ХХ століття // Політична думка.-1994.-№3.

Контрольна робота 12.

Політичні конфлікти і кризи, шляхи їх подолання

1. Конфлікти та кризи у сфері соціально-політичних відносин:
 - а) поняття конфлікту, кризи, соціальної катастрофи;
 - б) причини, санкції конфліктів;
 - в) типи конфліктів, криз, їх характеристики, взаємозв'язок.
- 2.Еволюція конфліктно-кризових ситуацій, їх динаміка і пошук шляхів подолання:
 - а) основні етапи розвитку конфліктно-кризових ситуацій, їх динаміка;

- б) «групи тиску» у політичних конфліктно-кризових ситуаціях, їх значення;
 - в) циклічність, моделювання, методи врегулювання конфліктів;
 - г) основні підходи та методи врегулювання конфліктів.
3. Соціально-політичні конфлікти в Україні на сучасному етапі, їх природа та шляхи розв'язання.

Література основна

1. Бебик З.М. Політологія: Теорія, методологія, практика. - К.,1997.
2. Дружинин В. В .Канторов М. Л.В ведение в теорию конфликта. - М.,1989.
3. Зигерт З., Ланг П. Руководить без конфликтов,- М., 1990.
4. Кулібабчук В.В. Соціально-політичні конфлікти і кризи, шляхи їх подолання. - Вінниця. 1993
5. Політологія /За ред. О В.Бабкіної. В.П.Горбатенка.-К., 2001.
6. Скотт Д. Г. Конфликты и пути их преодоления.- К.,1991.

Література додаткова

1. Мадісон В.В., Шахов В.А. Політологія міжнародних відносин.- К.,1997.
2. Міщенко М.Д. Соціальна напруженість в суспільстві: проблеми виявлення та аналізу.-К., 1995.
3. Небоженко В.С. Соціальна напруженість і конфлікти в українському суспільстві.-К., 1994.

Контрольна робота 13.

Глобальні проблеми сучасності та їх політологічний вимір

1. Сутність глобальних проблем сучасності та причини їх виникнення.
2. Класифікація ключових глобальних проблем сучасності та їх характеристика.
3. Шляхи вирішення глобальних проблем та футурологічні прогнози щодо дальшого світового розвитку людства.

Література основна

1. Гаврилишин Б. Дороговкази в майбутнє. До ефективних суспільств Доповідь Римському клубові. - К., 1990. Політологія: історія та методологія / кер. авт. колективу Ф.М. Кирилюк.- К., 2000.
2. Краснов Б.И. Политическое прогнозирование. -М., 1990.
3. Нерсисянц В.С. Продолжение истории: от социализма к цивилизму // Вопросы философии. - 1993. -№ 4.

4. Несбит Д., Абурден П. Мегатенденции. год 2000 Десять новых направлений 90-х годов. -М., 1990.
5. Політологія: наука про політику/ за ред. Кремня В.Г., Горлача М.І.- К., 2001.
6. Політологія: Підручник.- Видання 2-гс. перероблене, доповнене / за ред. О.В. Бабкіної. В.П. Горбатенка.- К.: Академія, - 2001.

Література додаткова

1. Роскошный А. Опорные конспекты по политологии. - Донецк,1992.
2. Сингер Б, Демократическое решение проблемы этнического многообразия // Вопросы философии. - 1994. -№ 6.
3. Василенко И.А Политический консенсус в гуманитарном диалоге культур // Вопросы философии - 1996. -№ 8.
4. Фукуяма Ф. Конец истории // Вопросы философии. -1990. - № 3

ТЕМАТИКА НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ, РЕФЕРАТІВ ТА ПОВІДОМЛЕНЬ СТУДЕНТІВ

1. Політологія в системі інших гуманітарних наук.
2. Прогностична функція політології, її роль та місце у політичному розвитку України.
3. Соціальна структура сучасного суспільства України, тенденції його розвитку.
4. Проблеми управління державними справами у громадсько-політичних поглядах Конфуція.
5. Політичні ідеї Фоми Аквінського.
6. Теорія правової держави у політичному вченні І. Канта.
7. Принципи політичної діяльності володаря в концепції Макіавеллі.
8. Теорії поділу влади Дж. Лока та Ш. Монтеск'є.
9. Теорія суверенітету Ж. Бодена.
10. Політичні ідеї київських князів.
11. Державотворчі концепції українських гетьманів.
12. Політичні погляди М. Драгоманова.
13. Розвиток і особливості націонал-комунізму в Україні.
14. Політична наука в сучасній Україні: суспільно-політичне значення і головні тенденції розвитку.
15. Концепція поділу влади: сучасна інтерпретація.
16. Державна влада в Україні: особливості, проблеми, перспективи.

17. Засоби масової інформації як "четверта влада".
18. Основні причини зміни політичних режимів.
19. Типи політичних систем у посткомуністичних країнах: порівняльний характер.
20. Сутність та принцип правової держави в сучасному світі.
21. Громадянське суспільство та держава: питання співвідношення та взаємодії.
22. Основні тенденції розвитку сучасної держави.
23. Профспілки: можливості, проблеми та результати діяльності.

24. Неформальні об'єднання: структура та роль у суспільному житті.
25. Політична культура – культура політичного мислення і поведінки.
26. Політична культура української молоді на сучасному етапі.
27. Роль Конституції у формуванні демократичного політичного режиму в Україні.

28. Проблеми і перспективи становлення громадянського суспільства в Україні.
 29. Вибори та їх роль у політичному житті України. Державна влада в Україні: особливості, проблеми, перспективи.
 30. Багатопартійність як основна риса партійної системи в Україні.
 31. Розвиток політичної культури як засіб забезпечення стабільності політичної системи України.
 32. Основні шляхи формування правової держави в Україні.
 33. Особа як суб'єкт і об'єкт політики.
 34. Особливості політичної соціалізації в сучасній Україні.
 35. Особа та її інтереси до політичної діяльності.
 36. Політична поведінка особи, та її особливості.
 37. Способи формування демократичної культури особистості.
 38. Подолання відчуження особистості від влади: теорія і практика.
-
39. Еліта як політологічний феномен, її генеза.
 40. Сучасна українська еліта: досвід, проблеми.
 41. Політичний лідер майбутнього.
 42. Культ особи, як антипод політичного лідера, його особливості.
 43. Міграційна ситуація в Україні.
 44. Демографічне сьогодення та майбутнє Європи.
 45. Основні підсумки перепису населення в Україні у 2001 р.: шляхи вирішення накопичених проблем.
 46. І. Національна ідея : витоки, історія, сучасність.
 47. Політико - правові аспекти сучасних національних відносин.
-
48. Національні меншини в поліетнічних країнах : досвід виживання.
 49. Основні напрями гармонійного співвідношення нації і держави.
 50. Етнонаціональна політика як засіб духовно-морального вдосконалення українського суспільства.
 51. Політико - правове забезпечення національного етнічного відродження України.
 52. Проблеми і перспективи співвідношення прав громадянина, наці та держави в сучасній Україні.
 53. Українська ментальність як проблема політології.
 54. Українська національна ідея - основа єдності суспільства.
 55. Державний суверенітет і національна політика України.
 56. Основні вектори зовнішньої політики України: досвід, проблеми, прогнози.

57. ООН - провідна міжнародна універсальна організація: досвід, проблеми, шляхи їх розв'язання.
58. НАТО і Україна на сучасному етапі.
59. Європейський Союз і Україна: партнерство та співробітництво, шляхи розв'язання невирішених питань.
60. Українсько-російські відносини: досвід, проблеми, прогнози.
61. Розпад СРСР, його причини, наслідки.
62. Військові конфлікти сучасності та їх особливості.
63. Соціально-політичні конфлікти в Україні на сучасному етапі розвитку, шляхи їх вирішення.
64. Політичний конфлікт — постійно діюча форма боротьби за владу.
65. Тероризм — нова глобальна проблема сучасності: шляхи її вирішення.
66. Майбутнє України в нових геополітичних реаліях.

ПИТАННЯ ДО КОЛОКВІУМІВ

1. Предмет політології, її сутність, місце та роль у житті суспільства
2. Основні етапи становлення політології як самостійної науки, в т.ч. і української.
3. Специфіка політології в системі гуманітарних наук, їх взаємозв'язок та взаємозалежність.
4. Основні категорії та функції політології, методи вивчення політичного життя.
5. Роль та місце політології на сучасному етапі світового соціального розвитку, в т.ч. і в оновленні політичного і духовного життя України
6. Значення політології для формування політичної свідомості і культури студентів.
7. Політична сфера, її зміст, структура та сутність.
8. Основні виміри політики, визначення її ролі та місця в системі суспільних відносин.
9. Різновиди та функції політики (зовнішня, внутрішня, соціальна, економічна, аграрна, національна, міжнародна, регіональна та інші)
10. Суб'єкти і об'єкти політики
11. Соціальна структура суспільства як один із важливих детермінантів політики.
12. Політика і мораль, їх взаємозалежність.
13. Політика й сучасний розвиток українського суспільства.
14. Виникнення і розвиток політичної думки в Стародавньому світі.
15. Проблема влади і держави в епоху Раннього християнства та Середньовіччя.
16. Політичні ідеї Нового часу.
17. Зародження і розвиток політичної думки в Україні.
18. Основні політико-ідеологічні доктрини сучасності (комуністична, соціал-демократична, консервативна, ліберальна, фашистська), їх характеристики.
19. Поняття і основні виміри політичної влади, визначення її ролі та місця в системі суспільних відносин.
20. Основні політологічні концепції влади.
21. Державна влада як вища форма політичної влади, її основні функції.
22. Засоби масової інформації і влада, їх взаємовідносини.

23. Політичний режим як спосіб реалізації політичної влади, їх основні види (демократичний, ліберальний, авторитарний, тоталітарний).
24. Технологія здійснення політичної влади.
25. Сутність політичної системи суспільства.
26. Поняття і структура політичної системи.
27. Функція й типологія політичних систем.
28. Держава в політичній системі суспільства.
29. Поняття „держава” і теорії її походження.
30. Структура держави: форми державного правління та державного устрою.
31. Демократична, соціальна, правова держава.
32. Поняття і типологія політичних партій.
33. Роль і функції партій у суспільно-політичному житті.
34. Поняття і типи партійних систем, їх типологія.
35. Громадські об'єднання і рухи: поняття, права та функції громадських об'єднань і рухів, їх місце у політичній системі суспільства.
36. Класифікація громадських об'єднань.
37. Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи.
38. Сутність політичної культури.
39. Типи політичної культури.
40. Політична свідомість та поведінка в структурі політичної культури.
41. Основні історичні етапи становлення державності України.
42. Особливості структури політичної системи України: основні засади та принципи політичного ладу.
43. Виборча система в Україні.
44. Структура вищих органів державної влади, принципи їх функціонування: статус Верховної Ради України, структура, основні повноваження, система стримувань і противаг щодо інших гілок влади.
45. Конституційний статус Президента, структура влади, основні повноваження, система стримувань і противаг.
46. Система виконавчих органів влади, їх повноваження.
47. Система судових органів влади, принципи функціонування.
48. Адміністративно-територіальний устрій України. Система місцевого самоврядування, його структура, повноваження, порядок формування.

49. Політичні партії, громадські організації, рухи, їх статус, порядок формування, права та функції.
50. Особа в політичному процесі, форми відношення, правове забезпечення.
51. Типологія, види соціально-політичної діяльності і поведінки особи у суспільстві.
52. Політична соціалізація особи, та її особливості в Україні.
53. Сутність, теорії, особливості та типологія еліт.
54. Політичне лідерство, як засіб участі у політичному процесі, типи, класифікація, фактори впливу.
55. Технологія формування та механізм функціонування політичного лідерства.
56. Проблеми формування української еліти.
57. Поняття та сутність демографії.
58. Демографічна ситуація у світі: основні тенденції розвитку.
59. Особливості сучасної демографічної політики у різних країнах світу, її сутність та політичні виміри.
60. Демографічні процеси та демографічна політика в сучасній Україні.
61. Роль і місце сім'ї у демографічній політиці.
62. Етнонаціональні процеси в сучасному світі: тенденції, перспективи.
63. Соціально-етнічні спільності: народ, етнос, нація.
64. Сучасні теорії нації: історико-економічна, психологічна, культурологічна, етнологічна
65. "Нація" як етнічна та політична спільність.
66. Суть понять "національні відносини", "національна меншина", "національна самосвідомість", „ національний характер", " національна ментальність".
67. Національна політика: суть, основні напрямки та принципи здійснення (національний суверенітет, національне питання, націоналізм, шовінізм, геноцид, етноцид).
68. Форми та сутність національно-державних утворень та об'єднань: унітарна держава, федерація, конфедерація, співдружність, співтовариство.
69. Етнополітична реальність сучасної України.
70. Етнічний склад населення та етнонаціональні відносини.
71. Українська національна ідея — основа єдності суспільства.
72. Особливості сучасної етнонаціональної політики Української держави.

73. Місце і роль міжнародної політики та міжнародних відносин у житті суспільства (зовнішня та міжнародна політика, дипломатія, міжнародні відносини).
74. Міжнародні урядові організації, їх функції, завдання та тенденції розвитку.
75. Міжнародні неурядові організації та рухи, їх функції, завдання і тенденції розвитку.
76. Найважливіші етапи становлення зовнішньої політики України.
77. Основні напрями зовнішньої політики України.
78. Конфлікти та кризи у сфері соціально-політичних відносин: поняття конфлікту, кризи, соціальної катастрофи.
79. Причини, санкції конфліктів.
80. Типи конфліктів, криз, їх характеристики, взаємозв'язок.
81. Еволюція конфліктно-кризових ситуацій, їх динаміка і пошук шляхів подолання: основні етапи розвитку конфліктно-кризових ситуацій, їх динаміка.
82. Групи тиску" у політичних конфліктно-кризових ситуаціях їх значення
83. Циклічність, моделювання, методи у врегулюванні конфліктів.
84. Основні підходи та методи врегулювання конфліктів.
85. Соціально-політичні конфлікти в Україні на сучасному етапі, їх природа та шляхи розв'язання.
86. Сутність глобальних проблем сучасності та причини їх виникнення.
87. Класифікація ключових глобальних проблем сучасності та їх характеристика.
88. Шляхи вирішення глобальних проблем та футурологічні прогнози щодо дальшого світового розвитку людства.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З КУРСУ "ПОЛІТОЛОГІЯ"

1. Предмет політології, її сутність, основні категорії, місце та роль у формуванні політичної свідомості і культури студентів.
2. Політична сфера, її зміст, структура і сутність.
3. Соціальна структура сучасного суспільства, тенденції його розвитку.
4. Виникнення і розвиток політичної думки в Стародавньому світі (Сократ, Платон, Арістотель, Цицерон). Які погляди стародавніх мислителів є актуальними і нині?
5. Розкрийте зміст основних документів писемності періоду Київської Русі ("Слово про закон і благодать" Іларіона, «Повість временних літ» Нестора, «Руська правда» Ярослава Мудрого, «Повчання» Володимира Мономаха, «Слово о полку Ігоревім», невідомого автора). Яка Ваша особиста оцінка цього історичного періоду молодій українській державі?
6. Політичні концепції Нового часу. Д. Локк, Т. Гоббс, Ш. Монтеск'є.
7. Деморалізація політики та абсолютизація державних інтересів у творчості італійського теоретика Н. Макіавеллі.
8. Українська політична думка періоду козацько – гетьманської доби. (друга половина XVII – кінець XVIII ст.) Політичний устрій Запорозької Січі.
9. Державотворча діяльність Б. Хмельницького. Конституція П. Орлик (1710р).
10. Києво – Могилянська академія як головний осередок культури і освіти в Україні.
11. Назвіть характерні особливості соціальних і політичних поглядів М. Драгоманова, М. Костомарова, Т. Шевченка, І. Франка. В чому полягає їх актуальність у житті сучасної України?
12. Кирило-Мефодіївське товариство (1846-1847р), та його роль у розвитку української суспільної думки в XIX столітті.
13. Політична думка в Україні першої третини XX ст. (М. Грушевський, В. Липинський, М. Міхновський, Д. Донцов, М. Хвильовий).
14. Українська політична думка 40-90 рр. XX ст. "Декларація про державний суверенітет України" (1990), "Акт проголошення незалежності України" (1991). Конституція України (1996) – основні державотворчі документи української держави.

15. Основні політико - ідеологічні доктрини сучасності (комуністичні, соціал-демократичні, консервативні, ліберальні, фашистські), їх характеристика.
16. Влада як явище суспільного життя. Принцип розподілу державної влади та її історичні форми.
17. Влада як соціальне явище. Концепції влади. Методи влади.
18. Державна влада як вища форма політичної влади, її основні функції.
19. Політичні режими як способи реалізації політичної влади. Основні види політичних режимів (демократичний, ліберальний, тоталітарний, авторитарний), їх характеристика.
20. Основні технології здійснення політичної влади (з допомогою правових норм, умовляння, маніпулювання), шляхи їх реалізації. Що Ви розумієте під поняттям "адмінресурс"?
21. Визначте сутність, структуру та функції політичної системи суспільства.
22. Держава - основний політичний інститут управління суспільством, найважливіший елемент політичної системи.
23. Форми державного правління (монархія, республіка), державного (територіального) устрою (унітарна, федеративна, конфедеративна), їх характеристика.
24. Визначте основні ознаки правової держави, розкрийте їх зміст.
25. Держава і громадянське суспільство: діалектика їх взаємозв'язку.
26. Політичні партії: їх сутність та місце у політичній системі суспільства (масові і кадрові партії; правлячі і опозиційні; ліві, праві, центристські; їх реєстрація і фінансування).
27. Поняття, і типи партійних систем, їх типологія.
28. Особливості формування сучасних політичних партій .
29. Громадські організації та рухи, їх роль і місце у політичній системі суспільства.
30. Поняття, зміст і структура громадянського суспільства.
31. Типи демократії їх сутність та критерії визначення.
32. Принципи виборчого права та організації демократичних виборів.
33. Вибори та їх класифікація. Типологія виборчих систем
34. Виборчі системи і їх місце в формуванні інститутів політичної влади. Виборча система в сучасній Україні.
35. Політична свідомість і політична культура, як важливі елементи політичної системи.

36. Політична ідеологія як найважливіший стрижень політичної свідомості людини, її структура (ідея, гіпотеза, концепція, теорія, ідеал, гасло, програма політичного розвитку).
37. Основні історичні етапи становлення державності України (короткий огляд).
38. Особливості структури і функціонування політичної системи України, перспектива її реформування. Висловіть своє особисте бачення ходу політичної реформи в Україні.
39. Система та принципи виборів, їх роль у політичному житті України (вибори депутатів усіх рівнів, вибори президента України; пропорційна, мажоритарна та змішана системи їх сутність).
40. Система органів державної влади України, принципи її формування та діяльності.
41. Судова влада в Україні її структура, функції, порядок формування.
42. Конституційний статус та місце Верховної Ради України в політичному житті українського суспільства.
43. Конституційний статус та місце Президента України в політичному житті українського суспільства.
44. Місцеве самоврядування в Україні, його структура, повноваження та порядок формування.
45. Політична соціалізація, її сутність, шляхи реалізації.
46. Розкрийте місце і роль особи у сфері політичних процесів. Політична участь і політичне функціонування, як особливі сфери її політичної діяльності.
47. Культ особи, як антипод політичного лідера, його характерні особливості.
48. Політичні еліти: сутність, типологія та механізм формування.
49. Політичне лідерство: сутність, ключові якості та типи поведінки.
50. Демографічні процеси та демографічна політика в сучасному світі, основні тенденції їх розвитку.
51. Демографічна ситуація та демографічна політика в сучасній Україні: досвід, проблеми, прогнози.
52. Роль і місце сім'ї у демографічній політиці. Висловіть своє особисте бачення цієї проблеми.
53. Етнонаціональні процеси в сучасному світі: тенденції, проблеми, перспективи.
54. Політика і релігія. Міжконфесійні процеси в сучасній Україні.
55. Особливості етнонаціональних відносин в сучасній Україні.
56. Природа, місце і роль міжнародної політики та міжнародних відносин у житті сучасного суспільства.

57. Міжнародні організації (урядові, неурядові, глобальні, групові, регіональні) і рухи, їх функції, завдання та тенденції розвитку в сучасному світі.

58. Організація Об'єднаних Націй (ООН): історія створення, структура, повноваження, роль у міжнародному житті. Україна і ООН.

59. Україна в системі сучасних міжнародних відносин та її місце в сучасному геополітичному просторі.

60. Політичний конфлікт – постійно діюча форма боротьби за владу. Чи мають місце в житті сучасної України політичні конфлікти, що є причиною їх виникнення, шляхи їх розв'язання.

61. Криза – вищий ступінь конфлікту.

62. Соціально-політична катастрофа, її наслідки, шляхи розв'язання.

63. Міжнародні конфлікти, причини їх виникнення та шляхи вирішення.

61. Міжнародні відносини і міжнародна політика. Національний інтерес та національна безпека.

62. Україна в геополітичній стратегії світового співтовариства.

63. Глобальні проблеми сучасності та їх політологічний вимір, шляхи їх розв'язання.

64. Тероризм – нова глобальна проблема сучасності її сутність та вирішення.

65. Україна в геополітичній стратегії світового співтовариства.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Тема 1. Предмет політології її функції та структура.

1. Поняття “політика” походить від давньогрецького слова:

1. Місто-держава. 2. Вчення про державу. 3. Відносини між окремими людьми. 4. Громадяни країни.

2. Термін “політика” набув поширення завдяки:

1. Геродоту. 2. Сократу. 3. Аристотелю. 4. Демокриту.

3. Байдуже ставлення до політичного життя це :

1. Абсентеїзм. 2. Пасивність. 3. Популізм. 4. Активність.

4. Предметом дослідження політичної науки є:

1. Суспільство в цілому. 2. Політична влада. 3. Політичні відносини. 4. Політичні ідеї.

5. Відродження політології як науки і навчальної дисципліни в колишньому СРСР розпочалось у :

1. 1992 р. 2. 1998 р. 3. 1989 р. 4. 1986 р.

6. Структуру політики складають:

1. Політична свідомість. 2. Сила, право, мораль. 3. Політичні відносини і політична діяльність. 4. Політичні інститути.

7. Перша кафедра історії та політичної науки створена:

1. У 1912 році в Оксфорді. 2. У 1857 році в Колумбійському коледжі США. 3. У 1895 році в Лондонській школі економічної політичної науки. 4. У 1903 році у Варшавському університеті.

8. До загальних методів дослідження політичних об'єктів належать:

1. Моделювання. 2. Біхевіористський. 3. Прогностичний. 4. Функціональний.

9. Одним з перших мислителів, що розглянув вчення про політику як самостійну царину знань вважається:

1. Платон. 2. Н. Макіавеллі. 3. М. Вебер. 4. С. Лінсет.

10. Суб'єктами політики не виступають:

1. Нації. 2. Школи та вищі навчальні заклади. 3. Соціальні групи. 4. Політичні організації.

Тема 2. Основні віхи світової та вітчизняної політичної думки.

1. Концепцію ідеальної справедливої держави, політичної солідарності, колективізму і рівності сформулював:

1. Конфуцій. 2. Аристотель. 3. Платон. 4. Сократ.

2. Поділ суспільства на три стани запропонував:

1. Аристотель. 2. Платон. 3. Демокрит. 4. Плутарх.

3. Яку форму держави Аристотель вважав ідеальною?

1. Демократію. 2. Тимократію. 3. Політію. 4. Олігархію.

4. Основою політичних поглядів Конфуція були:

1. Ідеї загальної рівності всіх членів суспільства. 2. Моральні максими. 3. Правові норми. 4. Державні закони.

5. Вислів «Мета виправдовує засоби» належить:

1. Мо Цзи. 2. Н. Макіавеллі. 3. Платону. 4. Жан-Жаку Руссо.

6. Хто із мислителів вважав, що “природний стан” людства був гармонією, мирним та щасливим співіснуванням індивідів?

1. Жан-Жак Руссо. 2. Людвиг Гумплович. 3. Томас Гоббс. 4. Іммануїл Кант.

7. Платон був автором таких праць:

1. «Закони». 2. «Етика». 3. «Політика». 3. «Держава». 4. «Два трактати про управління».

8. Теорію розподілу влади, яка функціонує в сучасних умовах створив мислитель епохи Нового часу:

1. Джон Локк. 2. Шарль Монтеск'є. 3. Аристотель. 4. Платон.

9. Ідея, нібито “природний стан” людства – це “війна всіх проти всіх” належить:

1. Жан-Жаку Руссо. 2. Джону Локку. 3. Томасу Гоббсу. 4. Іммануїлу Канту.

10. Засновником класичного лібералізму був:

1. Б. Констан. 2. Дж. Локк. 3. Т. Гоббс. 4. В. Парето.

Тема 3. Сутність і технологія політичної влади.

1. Головним першоджерелом влади виступає:

1. Волевиявлення народу. 2. Політична сила. 3. Авторитет керівників. 4. Політична діяльність.

2. Людина, що перебуває в морально-політичній опозиції до домінуючих у державі влади, та цінностей – це:

1. Опозиціонер. 2. Диссидент. 3. Демагог. 4. Олігарх.

3. Політичний лад, за якого влада належить найбагатшим представникам панівного класу це:

1. Меритократія. 2. Плутократія. 3. Охлократія. 4. Аристократія.

4. Поняття “бюрократія” у перекладі означає:

1. Панування канцелярії. 2. Панування чиновників. 3. Панування політиків.

4. Панування народу.

5. Що таке “четверта влада”?

1. Законодавча влада. 2. Виконавча влада. 3. Засоби масової інформації.

4. Судова влада.

6. Проект розподілу єдиної влади на декілька окремих гілок вперше висунув:

1. Джон Локк. 2. Аристотель. 3. Плутарх. 4. Платон.

7. Волевиявлення народу, авторитет, сила, харизма, багатство – це:

1. Джерела влади. 2. Ресурси влади. 3. Механізм реалізації влади. 4. Функції влади.

8. Управління справами суспільства, регулювання суспільного життя, підтримка цілісності та стабільності суспільства – це:

1. Джерела влади. 2. Механізм реалізації влади. 3. Функції влади. 4. Ресурси влади.

9. Виберіть типи легітимної влади. Що їх виділяв М. Вебер:

1. Харизматична легітимність. 2. Національно-патріотична. 3. Раціонально-цільова. 4. Традиційна. 5. Раціонально-правова.

10. Критерієм оцінки ефективності влади є:

1. Право. 2. Примус. 3. Раціональність прийнятих рішень. 4. Цілеспрямованість

Тема 4. Держава як основний інститут політичної системи.

1. Основний інститут політичної системи суспільства, що здійснює організацію управління та контроль за спільною діяльністю та відносинами між соціальними групами і класами та окремими індивідами, – це:

1. Адміністрація Президента. 2. Держава. 3. Політична партія. 4. Громадська організація.

2. Держава виникає внаслідок згоди між людьми згідно з теорією:

1. Теологічною. 2. Патріархальною. 3. Класовою. 4. Договірною.

3. Згідно з психологічною теорією утворення держави пояснюється:

1. Поділом суспільства на класи. 2. Завоюванням одного народу іншим. 3. Потребою людей у підпорядкуванні. 4. Суспільним договором.

4. Держава виникає з поділом суспільства на класи згідно з теорією походження:

1. Патріархальною. 2. Психологічною. 3. Марксистською. 4. Підкорення.

5. Сукупність засобів, способів, методів організації та здійснення політичної влади на основі характеру і способу взаємовідносин влади, суспільства і особи – це:

1. Форма державного устрою. 2. Форма державного правління. 3. Політичний режим. 4. Політична влада.

6. Для президентської республіки характерним є:

1. Парламентський метод формування уряду. 2. Позапарламентський метод формування уряду. 3. Метод партійної коаліції. 4. Електоральний метод формування уряду.

7. Федеративна держава – це:

1. Єдина союзна держава. 2. Союз суверенних держав. 3. Єдина унітарна держава. 4. Союз унітарних держав.

8. Серед нижче перерахованого вкажіть форму державного устрою:

1. Конституційна монархія. 2. Теократична монархія. 3. Парламентська республіка. 4. Унітарна держава.

9. Унітарна держава – це:

1. Єдина союзна держава. 2. Союз суверенних держав. 3. Держава, адміністративно-територіальні частини якої не мають власної державної влади. 4. Союз окремих малих державних утворень.

10. Серед нижче перерахованого вкажіть форму державного правління:

1. Президентська республіка. 2. Федерація. 3. Конфедерація. 4. Унітарна держава.

Тема 5. Політичні партії та громадсько-політичні об'єднання.

1. Партія в перекладі з латинської означає:

1. Спілка однодумців. 2. Об'єднання громадян. 3. Частина. 4. Цілісність.

2. Три етапи у розвитку партій (аристократичне угруповання, політичний клуб, масова партія) виділяв:

1. М. Дюверже. 2. М. Вебер. 3. Г. Моска. 4. Дж. Сарторі.

3. Добровільні формування людей, що виникають на основі їхнього свідомого волевиявлення відповідно до спільних інтересів, прав і свобод, – це:

1. Громадські рухи. 2. Політичні партії. 3. Політичні клуби. 4. Демографічні групи.

4. Перша масова партія (сучасного типу) мала назву:

1. Комуністична партія. 2. Соціалістична партія. 3. Партія виборців Франції. 4. Ліберальне товариство реєстрації виборців.

5. До якої системи, за Дж. Сарторі, можна віднести партійну систему України:

1. Однопартійної. 2. Двопартійної. 3. Обмеженого плюралізму. 4. Атомізованої.

6. Перша масова партія (партія сучасного типу) виникла:

1. Франції, 1834 р. 2. Англії, 1861 р. 3. Німеччині, 1868 р. 4. Росії, 1861 р.

7. Організована група однодумців, яка виражає і представляє інтереси частини народу або певної соціальної групи чи кількох груп, діє згідно зі статутом і має на меті реалізацію та досягнення цих інтересів шляхом завоювання влади або участі в її здійсненні, – це:

1. Громадські рухи. 2. Громадська організація. 3. Політична партія. 4. Політична асоціація.

8. Громадянське суспільство – це:

1. Соціалізоване суспільство. 2. Одержавлене суспільство. 3. Природно-соціальна самодостатня спільність людей. 4. Сукупність взаємовідносин вільних і рівноправних індивідів в умовах ринку і демократичної державності, які не опосередковані державою.

9. Головна причина формування політичних партій сучасного типу (масових партій):

1. Запровадження загального виборчого права. 2. Високий рівень політичної культури. 3. Свідома участь громадян у політичному житті. 4. Поляризація суспільства.

10. Сукупність політичних партій, їхній взаємозв'язок і взаємодія між собою та іншими елементами політичної системи і суспільства в боротьбі за владу або при її здійсненні утворюють:

1. Партійну структуру. 2. Партійну систему. 3. Партійну коаліцію. 4. Партійну асоціацію.

Тема 6. Політичні режими.

1. У перекладі з латинської термін “тоталітаризм” означає:

1. Особливий. 2. Різноманітний, неоднаковий. 3. Новітній, сучасний. 4. Повний, всеохоплюючий.

2. Поліція, армія та спецслужби виконують функції як забезпечення правопорядку, так і каральних органів, але не проводять масових репресій за умов політичного режиму:

1. Султанатського. 2. Демократичного. 3. Авторитарного. 4. Тоталітарного.

3. Наявність парламентаризму та сильної виконавчої влади; концентрація влади в руках одного або декількох органів державної влади; перевага в діяльності державних органів методу адміністрування; є типовими ознаками такого політичного режиму:

1. Демократичного. 2. Тоталітарного. 3. Авторитарного. 4. Султанського.

4. Цілковитий контроль за всіма сферами суспільного і навіть особистим життям громадян найхарактерніша ознака типу політичного режиму який називають:

1. Демократичним. 2. Тоталітарним. 3. Авторитарним. 4. Султанатським.

5. Політичний режим, який характеризується зосередженням необмеженої влади в руках окремої групи осіб, обмеженням політичних прав і свобод громадян, називають:

1. Тоталітаризмом. 2. Авторитаризмом. 3. Демократією. 4. Цезаризмом.

6. “Усе, що не дозволено, заборонено” принцип політичного режиму:

1. Тоталітарного. 2. Соціалістичного. 3. Авторитарного. 4. Анархістського.

7. Політичний режим який характеризується наявністю легальної опозиції, до якої держава ставиться терпимо, але постійно намагається звужити можливості для її діяльності називається:

1. Тоталітарний. 2. Анархістський. 3. Соціал-демократичний. 4. Авторитарний.

8. Мілітаризація суспільного життя притаманна політичному режиму:

1. Демократичному. 2. Тоталітарному. 3. Авторитарному. 4. Соціалістичному.

9. З перерахованих ознак оберіть притаманні демократичному режиму:

1. Головний правовий принцип у відносинах держави і суспільства "Усе, що не дозволено, заборонено". 2. Функціонує багатопартійна система. 3. Головний правовий принцип у відносинах держави і суспільства "Усе, що не заборонено – дозволено". 4. Мілітаризація суспільного життя. 5. Існує легальна опозиція, але держава постійно прагне звузити можливості для її діяльності.

6. Гарантія прав і свобод особистості.

10. Визнання народу як єдиного джерела влади з невід'ємними його правами брати участь у вирішенні спільних державних справ, є ознакою політичного режиму що називають:

1. Тоталітаризмом. 2. Авторитаризмом. 3. Демократією. 4. Цезаризмом.

Тема 7. Політичні ідеології.

1. Погляд на людину як на політичний "гвинтик", вмонтований до політичного механізму належить:

1. Організованому суспільству. 2. Демократичному. 3. Тоталітарному. 4. Авторитарному.

2. До ідеологічних доктрин сучасності належить:

1. Лібералізм. 2. Консерватизм. 3. Соціал-демократична доктрина. 4. Позитивізм.

3. Процес, в результаті якого ідеологія певної сили, в руках котрої зосереджена влада, починає проникати, як владарююча сила, у всі сфери життя суспільства, знищуючи на своєму шляху інші ідеології, називається:

1. Деідеологізацією. 2. Ідеологізацією. 3. Ідеологічною експансією. 4. Демократизацією.

4. Хто із зазначених науковців ввів в науковий обіг термін «ідеологія»:

1. Карл Мангейм. 2. Антуан Дестют де Трасі. 3. Карл Маркс. 4. Даніель Белл.

5. Які з перерахованих нижче функцій притаманні політичній ідеології:

1. Соціально-регулююча. 2. Захисна. 3. Прикладна. 4. Інтегративна. 5. Мотиваційна. 6. Мобілізаційна.

6. Визначте головні принципи лібералізму:

1. Першість належить індивіду, а не суспільству. 2. Наявний інститут кращий за будь-яку теоретичну схему. 3. Всі закони і цінності людина створює сама. 4. Людина індивідуально вільна і відповідальна за свою

свободу, основою особистої свободи і відповідальності є приватна власність.

7. Із зазначених оберіть головні політичні цілі консерватизму:

1. Дотримання традицій, що визначають суспільне буття індивіда.
2. Прагнення національної величі.
3. Спрощення суті держави до диктатури певного класу.
3. Орієнтація на соціальну нерівність і політичну конкуренцію.

8. Справжні ідеї соціалізму закладені соціалістами-утопістами. Кого із зазначених мислителів відносимо до утопістів?

1. Томас Мор.
2. Едуард Бернштайн.
3. Томазо Кампанелла.
4. Роберт Оуен.
5. Едмунд Берк.
6. Шарль Фур'є.
7. Карл Маркс.
8. Анрі Сен-Сімон.

9. Поставте у відповідність назви праць та прізвища авторів:

1. Жозеф де Местр.	«Консерватор»
2. Едмунд Берк.	«Роздуми про Францію»
3. Ф. Шатобріан.	«Листи про віротерпіння»
4. Джон Локк	«Роздуми про революцію у Франції»

10. Виберіть головні політичні ідеї сучасної соціал-демократії:

1. Заперечення будь-якої диктатури як форми політичної влади.
2. Людина індивідуально вільна і відповідальна за свою свободу.
3. Приватна власність - гарант особистої свободи і соціального порядку.
4. Прихильність до концепції соціальної захищеності трудящих мас.
5. Державне (проте не надмірне) регулювання економіки і розвиток ринкових механізмів.

Тема 8. Політичні еліти та політичне лідерство.

1. Хто виділяв три типи лідерства (традиційний, харизматичний та раціонально-правовий)?

1. Г. Ласуел.
2. М. Херман.
3. Р. Міхельс.
4. М. Вебер.

2. Хто з політологів виділяв такі основні типи еліти:

- еліта є однорідним, особливим прошарком суспільства, відокремленим від основної маси;

- еліта має зверхність над масами, що виявляється у її енергійності, мужності, доброчесності;

- всередині еліт відбувається так звана циркуляція;

1. В. Парето.
2. Р. Арон.
3. Г. Моска.
3. Р. Міхельс.

3. Ким були розроблені перші сучасні класичні концепції еліт:

1. Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельсом.
2. Р. Далем, Р. Ароном.
3. Р. Міхельсом, М. Вебером.
4. Е. Богардусом, Р. Стогділлом.

4. Хто з вказаних науковців був автором «залізного закону олігархічних тенденцій»:

1. Г. Моска.
2. Д. Донцов.
3. В. Липинський.
4. Р. Міхельс.

5. Оберіть правильну відповідь. Макіавелівська школа еліт об'єднує:

1. Ціннісні теорії (В. Гобке, М. Бердяєв, Х. Ортега –і-Гасет) 2. Елітарні концепції (Моски, Парето, Міхельса). 3. Концепції плюралізму еліт (С. Келлер, Д. Рісмен, О. Штаммер). 4. Теорії демократичного елітизму (Р. Даль, С. Лінсет, К. Мангейм)

6. З перерахованих виберіть типи політичних еліт:

1. Правляча. 2. Опозиційна. 3. Ситуаційна. 4. Закрита. 5. Відкрита. 6. Послідовна. 7. Стратегічна.

7. Залежно від стилю керівництва і політичної систем, де діє лідер виділяють такі типи лідера:

1. Диктаторський, демократичний, автократичний. 2. Демократичний, харизматичний, автократичний. 3. Традиційний, харизматичний, раціональний. 4. Легітимний, автократичний, традиційний.

8. З перелічених функцій оберіть функції політичних еліт:

1. Стратегічна. 2. Орієнтаційна. 3. Психологічна. 4. Політико-управлінська. 5. Інтегративна. 6. Комунікативна. 7. Ситуаційна. 8. Прогностична.

9. Особа, яка займає перші позиції в політичних структурах: державній владі, органах місцевого самоврядування і політичних партіях, групах тиску це:

1. Президент. 2. Політичний діяч. 3. Політичний лідер. 4. Професіонал.

10. "Квзіеліта" та "контреліта" - це синоніми.

1. "так" 2. "ні"

Тема 9. Вибори та виборчі системи.

1. Виборчі системи є:

1. Мажоритарні. 2. Асоціативні. 3. Пропорційні. 4. Пропорційональні. 5. Змішані. 6. Електоральні. 7. Регіональні.

2. Оберіть положення, які характеризують мажоритарну виборчу систему:

1. Обраним вважається депутат, який набрав абсолютну більшість голосів. 2. Виборець голосує за партійний список. 3. Пропорційний розподіл мандатів щодо кількості поданих голосів за ту чи іншу партію. 4. Обраним вважається депутат, який набрав відносну більшість голосів. 5. Наявність виборчого бар'єру.

3. Імпічмент – це:

1. Процес висунення кандидатів у народні депутати. 2. Визначення чи підтвердження якогось права чи повноваження. 3. Спеціальні правила, встановлені Конституцією, щодо притягнення до відповідальності вищих посадових осіб у разі порушення ними законів. 4. Ухвала, прийняття рішення способом голосування.

4. Абсентеїзм – це:

1. Активна участь у політичному житті суспільства.
2. Ідеологічна доктрина. 3. Байбужість населення до політичного життя, відмова від участі у голосуванні. 4. Порушення законодавства в ході виборчої кампанії.

5. З названих партійних систем оберіть ті, що, як правило, формуються під впливом пропорційної виборчої системи:

1. Партійні системи обмеженого плюралізму. 2. Двopартійні системи.
3. Партійні системи поляризованого плюралізму. 4. Партійні системи з домінуючою партією. 5. Атомізовані партійні системи.

6. Відповідно до активного виборчого права громадяни України мають право брати участь у виборах:

1. З 16-ти років. 2. З 18-ти років. 3. З 20-ти років. 4. З 17-ти років.

7. З нижченаведених положень виберіть ті, які характеризують пропорційну виборчу систему:

1. Обраним вважається депутат, який набрав абсолютну більшість голосів. 2. Виборець голосує за партійний список. 3. Пропорційний розподіл мандатів щодо кількості поданих голосів за ту чи іншу партію. 4. Обраним вважається депутат, який набрав відносну більшість голосів. 5. Наявність виборчого бар'єру.

8. Згідно з Законом України "Про вибори народних депутатів України" до Верховної Ради України обирають:

1. 450 народних депутатів. 2. 375 народних депутатів. 3. 400 народних депутатів. 4. 475 народних депутатів.

9. Відповідно до пасивного виборчого права президентом України може стати громадянин України у віці не молодшому за:

1. 35 років. 2. 25 років. 3. 20 років. 4. 21 рік.

10. З нижченаведених положень виберіть ті, які характеризують мажоритарну виборчу систему:

1. Обраним вважається депутат, який набрав абсолютну більшість голосів. 2. Виборець голосує за партійний список. 3. Пропорційний розподіл мандатів щодо кількості поданих голосів за ту чи іншу партію. 4. Обраним вважається депутат, який набрав відносну більшість голосів. 5. Наявність виборчого бар'єру.

Тема 10. Світова політика і міжнародні відносини в сучасному світі.

1. Який тип політичних відносин домінує у сьогоdnішньому світі:

1. Поліцентричний. 2. Демократичний. 3. Тоталітарний. 4. Авторитарний.

2. Штаб-квартира ООН розташована у :

1. Женеві. 2. Нью-Йорку. 3. Брюсселі. 4. Вашингтоні.

3. Політична практика, зорієнтована на розв'язання локальних суспільних проблем з урахуванням їхнього взаємозв'язку з проблемами зовнішніми, більш загальними, з передбаченням їх наслідків для світових процесів це:

1. Геополітика. 2. Глобалізм. 3. Інтеграція. 4. Міжнародні відносини.

4. Як називають рівень здійснення політики, на якому, в основному, діють національні держави та різні транснаціональні організації?

1. Регіональний рівень. 2. Міжнародний рівень. 3. Національний рівень.
4. Місцевий рівень.

5. Формами міжнародної взаємодії є:

1. Співпраця. 2. Суперництво. 3. Конфлікти. 4. Взаємодія. 5. Конкуренція.

6. До глобальних проблем сучасності відносяться:

1. Екологічні. 2. Моральні. 3. Соціальні. 4. Політичні. 5. Економічні.

7. Серед нижче вказаних ознак оберіть ознаки глобальних проблем:

1. Загальнолюдський характер. 2. Масштабність. 3. Надзвичайна гострота. 4. Вимога колективного вирішення. 5. Регіональна небезпека.

8. Сукупність норм і принципів, що регулюють систему міжнародних відносин дістали назву:

1. Міжнародні відносини. 2. Міжнародне право. 3. Міжнародні зв'язки.
4. міжнародна політика.

9. Посольства, місії, консульства, представництва це:

1. Постійні державні органи зовнішніх відносин. 2. Тимчасові державні органи зовнішніх відносин. 3. Внутрішні державні органи зовнішніх відносин.

10. Сучасні норми міжнародного права базуються на таких принципах:

1. Мирного співіснування. 2. Переваги сильнішого. 3. Непорушності державних кордонів. 4. Суверенної рівності держав. 5. Територіальної цілісності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

- Гаджиев К.С. Введение в политическую науку. – М., 2000.
- Кирилюк Ф.М. Історія політології. Підручник. – К., 2001.
- Кирилюк Ф.М. Політологія Нової доби. – К., 2001.
- Політологія: Хрестоматія / Под ред. М.А. Василика. – М., 1999.
- Політологічний енциклопедичний словник: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Генеза, 1997.
- Основи політичної науки: Курс лекцій в 4.ч. / За ред. Кухти Б.Л. – Львів, 2000.
- Політологія. Навчально-методичний комплекс. / За ред. Кирилюка Ф.М. – К., 2004.
- Політологія. Підручник. / За ред. Кирилюка Ф.М. – К., 2004.
- Політологія. Підручник. / За ред. Кулагіна Ю.І., Полуріза В.І. – К., 2002.
- Політологія: Підручник / За ред. О.І.Семківа. – Львів, 1994.
- Політологія: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За редакцією О.В.Бабкіної, В.П.Горбатенка. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2001.
- Пугачев В.П., Соловьев А.И. Введение в политологию: Учебник. – М.: Аспект Пресс, 2000.
- Соловьев А.И. Политология. Политическая теория. Политические технологии: Учебник. – М., 2000.
- Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Підручник. – К.: Либідь, 2002.
- Бебик В. М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. – К., 2000.

Додаткова:

1. Аристотель. Политика // Соч.: В 4 т. – М., 1990. – Т. 4.
2. Актуальные проблемы современной зарубежной политической науки. – М., 1992.
3. Анохин С. С. Политические системы: адаптация. Динамика, устойчивость. – М., 1996.
4. Баталов Э. Что такое прикладная политология // Конфликты и консенсус. – 1993. – № 4.
5. Базовкін С, Кремень В. Партії та громадські об'єднання України. – К., 1994.
6. Бодуен Ж. Вступ до політології. – К.: Основи, 1995.

7. Боришполец К.П. Методы политических исследований: Учеб пособие для студентов вузов. - Москва: Аспект, 2005.
8. Бутенок А. П., Миронов А, В. Сравнительная политология. — М., 1998.
9. .Бурдые П. Социология политики. — М., 1993.
10. .Вебер М. Политика как призвание и профессия // Избр. произв. — М., 1990.
11. Винниченко В. Заповіт борцям за визволення України. — К., 1991.
12. Выдрин Д. И. Очерки практической политологии. — К., 1991
13. Гаджиев К. С. Введение в политологию. — М., 2000.
14. Гаджиев К. С. Концепция гражданского общества: идейные истоки и основные вехи формирования // Вопр. философии. — 1991. — №7.
15. Гаєць В. М. Державність України: на шляху до громадянського суспільства // Віче. — 1995. — № 5.
16. Голосов Г. В. Сравнительная политология. — Новосибирск, 1995.
17. Головатий М. Ф. Мистецтво політичної діяльності. — К., 2002
18. Грушевський М. С. На порозі Нової України: Гадки і мрії. — К., 1991.
19. Дарендорф Р. У пошуках нового устрою: лекції на тему політики свободи у ХХІ столітті.- К., 2006.
20. Даюм Б. Герои и еретики. Политическая история западной мысли. — М., 1967.
21. Дегтярев А. А. Методы политологических исследований. // Вестн. МГУ. — Сер. Полит. науки. — 1996. — № 6.
22. Дегтярев А. А. Прикладная политология // Политические исследования. — 1997. — № 6.
23. Зарубежная политическая наука: история и современность. — Вып. 1, 11.
24. Евланов Л, Г. Теория и практика принятия решений. — М., 1984.
25. Егорова-Гантман Е., Минтусов И. Политическое консультирование. — М., 1999.
26. Егорова-Гантман Е., Плешаков К. Политическая реклама. — М., 1999
27. Ильин В. В. О природе политики // Вестн. МГУ. — Сер. Полит. науки. — М., 1995.
28. Короткий оксфордський політологічний словник / Пер. з англ.; За ред. І. Макліна, А. Макмілана. - К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005.
29. Кирилюк Ф.М. Політологія. Навчально-методичний комплекс. - К.: Центр навч. літ-ри, 2004

30. Класики політичної думки від Платона до Макса Вебера / Є.Причепій (ред.). – К.: ВК ТОВ “Тандем”, 2002.
31. Клементевич Т. Процесс принятия политических решений // Элементы теории политики. – М., 1991.
32. Коваленко А. Українська політологія: проблеми та труднощі періоду становлення // Сучасність. – 1994. – № 10.
33. Консерватизм: Антологія / Упоряд. Проценко О., Лісовий В. – К.: Смолоскип, 1998.
34. Коппель О.А., Пархомчук О.Ст. Міжнародні системи. Світова політика: Навчальний посіб.. – К. : ФАДА, ЛТД, 2001.
35. Краснов Б. И, Политология как наука и учебная дисциплина // Социально-политический журнал. – 1995. – № 1.
36. Кравченко Б., Прилюк Ю. Політичний лад в Україні та політична наука // Політологічні читання. – 1992. – № 1.
37. Ланицкий В. Ф. Политический риск в управлении социальными конфликтами. – М., 1992.
38. Ларичев О. И. Наука и искусство принятия решений. – М., 1979.
39. Ларичев О. И. Проблемы принятия решений с учетом факторов риска и безопасности // Вест. АН СССР. – 1987. – № 11.
40. Лібералізм: Антологія / Наукове товариство ім. В'ячеслава Липинського / О.Проценко (упоряд.), В.Лісовий (упоряд.). – К.: Смолоскип, 2002.
41. Мамут Л. Государство: Полюсы представлений // Общественные науки и современность. – 1996. – № 3.
42. Мангейм Дж., Рич Р, Политология. Методы исследований. М., 1997.
43. Мелихов С. В. Количественные методы в американской политологии. – М., 1979.
44. Мир политической мысли: Хрестоматия: В 2 т. – М., 1994.
45. Націоналізм. Антологія / Наукове товариство ім. В'ячеслава Липинського / Л.Б. (літ.ред.), О.Проценко (упоряд.), В.Лісовий (упоряд.). – К.: Смолоскип, 2000.
46. Петров О. Социологические избирательные технологии, – Днепропетровск, 1998.
47. Політологія: Підручник / За ред. О. В. Бабкіної, В. П.Горбатенка. – К., 2001.
48. Політологія у схемах, таблицях, визначеннях. – К., 1999.
49. Політологія в Україні: стан і перспективи розвитку. – К., 2000.
50. Пойченко А. М. Політика: теорія і технологія діяльності. – К., 1994.
51. Політичні структури та процеси в сучасній Україні:

- політологічний аналіз. — К., 1995.
52. Почещов Г. Г. Паблік рилейшнз. — К., 2000 Пригожий А. И. Что есть политика? // Общественные науки и современность. — 1996. — № 5.
53. Ребкало В., Бебик В., Пойченко А. Практична політологія. — К., 1998.
54. Рудич Ф. М. Політологія. — К., 2000.
55. Рогачев С. Я. Предмет политологии и ее место в системе социальных наук // Государство и право. — 1993. — № 5.
56. Рябов С. Політика як суспільне явище // Політологічні читання. — 1994. — № 2. — С. 189—222.
57. Рябов С. Структура і функції знань про політику // Політологічні читання. — 1994. — № 1. — С. 167—190.
58. Рябов С. Г. Політичні вибори. Навч. Посібник. — К., 1994.
59. Рябов С. Г. Політологічна теорія держави. — 2-ге вид. — К., 1996.
60. Скиба В. Й. Політологія. Теорія і методика навчального курсу. К., 1992.
61. Тадевосян Э. В. Словарь-справочник по социологии и политологии. — М., 1996.
62. Тофлер О. Третья волна. — К., - 2000.
63. Шестопад Е. П. Личность и политика. — М., 1990.
64. Школаєва М. І. Трансформація політичної системи України: інституціональний аспект // Політологічний вісник.: 36. наук, праць. — К., 1998. — Вип. 6.
65. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної думки): Підручник К., 2002.
66. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм і демократія. — К., 1995.
67. Халипов В. Ф. Власть: основы крталогии. — М., 1996.
68. Филатова М. Н., Светенко А. С. Политология: Пособие для учащихся средних учебных заведений. — М., 1996.
69. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку / пер. з англ.- Львів: Кальварія, 2005.
70. Фундаментальные проблемы политической науки // Вестн. МГУ. — Сер. 2. Полит. науки. — 1996. — № 6.
71. Хрестоматия по политологии: В 2 ч. — М., 1994.
72. Цыганов А. П. Современные политические режимы: структура, типология, динамика. — М., 1995.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Адміністративна реформа – зусилля держави щодо перетворення системи державного управління на гнучку, ефективну, здатну враховувати інтереси громадян і їх об'єднань, бути відповідальною за свої рішення; включає як реформу державної служби, так і оптимізацію внутрішньої структури та функцій органів виконавчої влади, відносин між державною виконавчою владою та іншими органами влади, місцевим самоврядуванням, організаціями громадянського суспільства, фізичними та юридичними особами.

Адміністративний ресурс – політична практика, коли відповідальні працівники державних установ використовують своє службове становище, аби впливати на людей та перебіг політичних, економічних, культурних, інших подій, що перебувають поза межами їхнього підпорядкування, повноважень і компетенції. Така практика веде до позбавлення людей свободи вибору й волевиявлення на підставі їх адміністративної залежності від державних посадових осіб. Застосування адміністративного ресурсу властиве тим державам, в яких рівень демократичності основоположної влади незначний.

Абсентеїзм – (від лат. *absens* – відсутній) – неучасть громадян у громадському й політичному житті, у заходах, спрямованих на реалізацію їхніх прав і свобод, зокрема ухиляння від участі у виборах.

Авторитарний політичний режим – політичний режим, який характеризується субординацією суб'єктів політичних відносин, наявністю сильного центру, що має концентровану владу, можливістю застосування насильства чи примусу.

Агрегування інтересів – узгодження та впорядкування інтересів і потреб соціальних верств населення.

Адміністративно-командне управління – управління суспільним життям, що характеризується жорсткою централізацією, обмеженням або й запереченням прав на самоврядування, дріб'язковою регламентацією й бюрократизацією усіх сфер суспільного життя.

Активістська політична культура – тип політичної культури, який характеризується значним інтересом громадян до політичної системи та наслідків її функціонування, активною орієнтацією на особисту участь у політичному процесі.

Активна зовнішня політика – форма зовнішньої політики, яка полягає в пошуках рівноваги між внутрішньою та зовнішньою політикою.

Альянс – військово-політичний союз.

Англо-американська політична система – система з чітким розподілом функцій гілок влади, наявністю механізму стримувань і противаг, високою організованістю, стабільністю.

Анексія – приєднання, насильницьке включення до складу держави частини території іншої держави.

Антитехнології (девіантні технології) – політичні технології, що суперечать існуючим у суспільстві законам, нормам, традиціям та звичаям.

Артикуляція інтересів – пред'явлення вимог до осіб, що приймають політичні рішення.

Багатопартійна система – цілісне утворення, що формується всередині політичної системи суспільства на основі усталених зв'язків між політичними партіями, які відрізняються програмними настановами, тактикою, внутрішньою структурою.

Багатопартійність – одна з основоположних умов демократичного ладу, коли інтереси різних суспільних верств виражаються відповідними політичними партіями, що змагаються між собою за державну владу і здійснюють більш або менш визначальний вплив на події в суспільстві. Реальна багатопартійність не там, де багато партій, а там, де партії мають вагому соціальну базу, репрезентують суттєві інтереси, дійсно впливають на розв'язання нагальних суспільних проблем.

Бікамералізм – (від англ. bicameral – двопалатний) – двопалатне влаштування найвищого законодавчого і представницького органу в державі. Верхні палати парламенту держави, як правило, виконують контрольну функцію щодо дій та рішень нижньої палати й уряду, а подекуди мають також право законодавчого вето. У федеративних державах вони виконують функції репрезентації й захисту інтересів суб'єктів федерації. У двопалатних парламентах нижні палати обираються безпосередньо населенням, членами ж верхніх палат стають внаслідок загальних виборів (сенат США), делегування урядів суб'єктів федерації (бундесрат ФРН) або ж спадкоємного наслідування (палата лордів у Великій Британії).

Більшість – кількісне переважання прихильників якоїсь ідеї чи рішення над їхніми опонентами. Більшість – найперша засада демократичного способу прийняття рішень і необхідна умова обрання кандидата на виборну посаду. Розрізняють більшість

відносну – хоча б на один голос більше від суперника чи альтернативної пропозиції, абсолютну – коли перевага більшості сягає 50 відсотків голосуючих плюс ще хоча б один, і кваліфіковану (так звану конституційну), яка дорівнює більше двох третин усього складу тих, хто приймає рішення чи здійснює обрання.

Біхевіоризм – метод, напрям в політології. Біхевіоризм базується на вивченні політичної поведінки людей засобами емпіричних методів.

Блокада політична – комплекс заходів економічного й військово-політичного характеру одних держав проти інших з метою припинення їхніх зв'язків із зовнішнім світом.

Боротьба політична – явище політичного життя, в основі якого лежить зіткнення інтересів різних політичних сил, кожна з яких прагне досягти певної політичної мети.

Бюрократія – (від франц. bureau – бюро, канцелярія та грец. kratos – сила, влада, панування) – система управління, що спирається на розгалужену та ієрархізовану (підпорядковану єдиному початку з гори до низу) структуру чиновницького апарату. Бюрократія – це і сукупність службовців апарату державного управління.

Виконавча влада – одна з гілок державної влади, відповідальна за організацію та здійснення внутрішньої і зовнішньої політики, за здійснення рішень, ухвалених представницько-законодавчим органом держави.

Відповідальність політична – різновид соціальної відповідальності, що означає морально-психологічну наставу суб'єктів політики, засновану на глибокому розумінні сенсу й наслідків політичної діяльності.

Влада – здатність і можливість здійснювати свою волю, чинити вирішальний вплив на діяльність, поведінку людей за допомогою певних засобів, зокрема авторитету, права, насильства, організаційний аспект і функціонально-специфічний початок втілення вольових рішень (економічна, політична, державна, духовна, сімейна, соціальна влада).

Гегемонізм державний – здійснення курсу на переважання в міжнародній політиці на рівні держави.

Геополітична величина – держава чи союз держав, здатні здійснювати тривалий та істотний вплив на міжнародні відносини і конфігурацію міжнародної політики; виявлення геополітичної величини обумовлене рядом чинників – власне географічних,

політико-економічних, ідеологічних, балансом міжнародних відносин тощо.

Громадська думка – один із проявів масової суспільно-політичної свідомості, що відображає ставлення народу чи певної його частини до влади; сукупна, надособистісна позиція певної структурно означеної спільності людей щодо конкретних подій, проблем, рішень державних чи суспільних інститутів.

Громадянське суспільство – суспільство громадян із високим рівнем економічних, соціальних, політичних, культурних і моральних якостей, яке, будучи незалежним від держави, спільно з нею формує розвинені правові відносини, взаємодіє заради спільного блага.

Громадянськість – світоглядно-психологічний стан людини, що характеризується відчуттям себе громадянином конкретної держави, лояльним ставленням до її інституцій та законів, почуттям власної гідності у стосунках з представниками держави, знанням і поважанням прав людини, чеснот громадянського суспільства, готовністю і вмінням домагатися дотримання власних прав, вимагати від держави виконання її функцій, відповідальним ставленням до своїх обов'язків перед державою, патріотизмом.

Демарш – вплив на державу через дипломатичні канали з метою провокування вигідної для себе реакції.

Демократичний політичний режим – це форма організації суспільно-політичного життя, заснованого на принципах рівноправності його членів, періодичної виборності органів державного управління і прийняття рішень у відповідності з волею більшості.

Демократія – (від грец. demos – народ і kratos – влада) – така форма організації основоположної державної влади, яка передбачає народ в якості джерела державної влади, розумний її поділ, вільну виборність й оперативну змінюваність органів влади і посадових осіб, прийняття рішень за більшістю голосів.

Депутат – (від лат. deputatus – визначений, посланий) – особа, уповноважена групою людей на виконання якихось відповідальних завдань і доручень, на представництво і захист їхніх інтересів. Депутат – це виборний член представницького органу влади – парламенту чи зібрання нижчого рівня.

Держава – особлива форма людської спільноти, яка володіє суверенітетом і має певну структуру та організацію політичної влади і управління соціальними процесами на певній території.

Державна територія – фізична, матеріальна основа держави, до якої належить та частина суші, надр, повітряного і водного простору, на якій діють влада і закони даної держави.

Державний суверенітет – незалежність держави у зовнішніх і верховенство у внутрішніх справах.

Децентралізація влади – передача центром компетенції, ряду функцій і повноважень місцевим органам влади, які не підпорядковані центральній владі; правове відчуження повноважень держави як юридичної особи на користь іншої юридичної особи – місцевої влади.

Дисперсія влади – одночасне здійснення влади на всіх рівнях її функціонування й виходить за межі офіційно прийнятої системи поділу влади.

Електорат – (від франц. electeur – обираю) – корпус виборців, сукупність громадян, які користуються активним виборчим правом, тобто правом обирати когось до складу органу влади.

Етатизм – (від франц. etat – держава) – підпорядкування державі усіх сфер життя суспільства; політика активного втручання держави в економічну та інші сфери життя, цілковита їх підконтрольність державі. Наслідком етатизму є крайня централізація, дріб'язкова регламентація та бюрократизація суспільних процесів, відчуження народу від участі в громадських справах, у розв'язанні спільних проблем.

Загальне виборче право – один з основоположних принципів демократичного виборчого процесу, який означає, що до участі у виборах мають бути залучені всі громадяни країни, які досягли встановленого законом віку, без жодних обмежень, за винятком випадків, однозначно визначених законом.

Законодавча влада – орган державної влади, відповідальний за створення й дотримання певної системи законодавства у суспільстві, уповноважений ухвалювати нові і змінювати чинні закони. До функцій законодавчої влади в демократичних суспільствах належать також репрезентація інтересів громадян, призначення на посади й формування державних органів, контроль за діяльністю виконавчої влади та ін.

Законослухняність – шанування людиною чинних суспільних норм і правил суспільного співжиття, настанов та імперативів влади, дотримання законів, виконання обов'язків, покладених на неї громадою.

Засоби масової інформації – розгалужена мережа установ, які займаються збором, обробкою, поширенням інформації, пропагуючи вироблені політичні та правові норми.

Змішаний політичний режим – політичний режим, який інтегрує ознаки усіх основних політичних режимів: демократичного, авторитарного, тоталітарного, анархічного та ін.

Зовнішня політика – політика держав у сфері міждержавних відносин.

Інституціональна підсистема – підсистема політичної системи, до якої входять держава та її інститути, політичні партії, засоби масової інформації, церква та ін.

Інтегративна функція політичної культури – досягнення на базі загальноприйнятих політико-культурних цінностей злагоди в межах існуючої політичної системи.

Історизм – принцип історизму сприяє з'ясуванню конкретного соціально-історичного стану досліджуваного політичного об'єкта.

Компаративістика – порівняльна політологія; компаративістика вивчає політичний процес і політичні інститути в їх предметному порівнянні.

Компроміс – (від лат. *compromissum* – угода, згода) – згода, порозуміння з політичним опонентом, що досягнуті шляхом взаємних поступок. Компроміс у політичній взаємодії є однією із суттєвих ознак демократичного суспільства, його визначальним принципом.

Комунікативна функція політичної культури – функція, яка дозволяє встановити зв'язок між учасниками політичного процесу, а також передавати елементи політичної культури від покоління до покоління, накопичувати політичний досвід.

Консервативно активна зовнішня політика – форма зовнішньої політики, яка являє собою активний захист досягнутого балансу між внутрішньою і зовнішньою політикою.

Контент-аналіз – метод прикладної політології, що передбачає цілеспрямоване вивчення певного типу документів.

Контрибуція – фінансові зобов'язання держави, яка прогнала війну.

Конфедерація – союз самостійних, суверенних держав, який створюється з метою проведення єдиної політики щодо вирішення певних проблем.

Конфронтація політична – динамічний аспект міждержавних взаємодій, який характеризується напруженістю відносин.

Легітимність – здатність політичного режиму досягати суспільного визнання й виправдання обраного політичного курсу, винесених ним політичних рішень, кадрових або функціональних змін у структурах влади.

Легітимність – це стан, коли правомочність даної влади визнають суспільство і міжнародне співтовариство. Визначення чи підтвердження законності прав, владних повноважень, певних рішень.

Лідерства стиль у політиці – сукупність прийомів і методів, які застосовує лідер заради впливу на залежних від нього або підпорядкованих йому людей.

Мирне співіснування – спосіб міждержавного політичного розвитку, який характеризується утвердженням відносин добросусідства і норм міжнародного права, що виключають силову технологію.

Монархія – форма правління, яка характеризується спадковою передачею влади главі держави, і вона не є похідною від якоїсь іншої влади та виборців.

Нацизм – різновид політичного режиму, для ідеології якого характерні расизм, шовінізм, антидемократизм, елітизм, зовнішньополітичний експансіонізм, марення про світове панування.

Національний державний інтерес – стратегічна мета зовнішньої політики держави і засоби її досягнення. У загальному виді відображений в Конституції держави.

Нейтралітет – спосіб міждержавного політичного розвитку; особливий правовий статус держави й зовнішньополітична мета.

Опозиція – політичні сили, що протиставляють свою політику політиці правлячої партії або уряду.

"Північ – Південь" протистояння – форма відносин у сучасному світі, яка характеризується значними відмінностями в рівнях розвитку держав; "Північ" – синонім розвиненості; "Південь" – синонім низького рівня розвитку держав.

Парадигма – методологічна і логічна модель розв'язання пізнавальних проблем.

Партійна система – сукупність політичних партій, пов'язаних з іншими елементами політичної системи та між собою певними впорядкованими відносинами.

Патріархальна політична культура – політична культура, для якої властиві відсутність у людей інтересу до політики, політичної влади та політичних інститутів; невіддільність політичних

орієнтацій від релігійних норм, орієнтація членів суспільства на вождів племені, шаманів.

Підданська політична культура – тип політичної культури, який відзначається певним інтересом соціальних суб'єктів до функціонування політичної системи. Проте самі суб'єкти не проявляють особливої політичної активності, покладаючи свої надії на органи влади та політичних лідерів.

Поведінка політична – взаємодія суб'єкта з політичною реальністю, яка охоплює його дії та орієнтації щодо політичної практики.

Поділ влади – провідний механізм функціонування всіх видів політичної і неполітичної влади.

Поліс – особлива форма політичної і соціально-економічної організації суспільства в давній Греції та Італії; поліс – перше в історії втілення єдності політичної структури і громадянського суспільства.

Політика – сфера життєдіяльності суспільства, політика – специфічна професійна діяльність з опосередкування ідеалів, цілей та інтересів соціальних спільнот – соціальних груп, класів, націй та держав.

Політична влада – здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на політичну діяльність і політичну поведінку людей та їх об'єднань за допомогою будь-яких засобів – волі, авторитету, права, насильства; центральні, організаційні й регулятивно-контрольні засади політики.

Політична діяльність – цілеспрямовані дії, за допомогою яких члени політичної системи впливають або намагаються впливати на результати її діяльності.

Політична культура – рівень засвоєння людиною й суспільством політичних ідей, поглядів, концепцій, програм, досягнень суспільно-політичної думки; зрілість і компетентність в оцінках політичних явищ; форма політичної етики, поведінки, вчинків і дій.

Політична орієнтація – (від франц. orientation – звернення на схід, від лат. oriens – схід) – певні уявлення політичних суб'єктів про цілі, завдання діяльності політичних партій, політичного режиму, суспільства в цілому.

Політична партія – добровільне об'єднання людей на ідеологічному та організаційному ґрунті з метою завоювання, утримання та використання державної влади для реалізації інтересів певних соціальних груп.

Політична позиція особи – це індивідуальне явище, яке включає емоційне ставлення особи до політичних процесів і явищ, переконання її стосовно політичних норм і цінностей, схильність до політичної діяльності відповідного напрямку і дозволяє зрозуміти мотиви індивідуального політичного поведіння.

Політична свідомість – опосередковане відображення політичного життя суспільства, суттю якого є проблема влади, формування, розвиток і задоволення інтересів та потреб політичних суб'єктів; сукупність поглядів, оцінок, установок, які, відображаючи політико-владні відносини, набувають відносної самостійності.

Політична система суспільства – це цілісна, інтегрована сукупність політичних суб'єктів, структур і відносин, що відображає інтереси усіх політичних і соціальних сил суспільства.

Політична соціалізація – своєрідне уведення людини в політичне середовище, залучення її до системи сформованих в суспільстві політичних орієнтацій, традицій, навичок, передача їй та засвоєння нею існуючих політичних відносин, процесів, явищ, включення її до системи політичних зв'язків шляхом розвитку її політичної активності та наділення її якостями, що необхідні для нормального функціонування суспільства.

Політичне лідерство – такий різновид політичних відносин лідера до співтовариства, членом якого він є, при якому першого (тобто лідера) наділено певним обсягом прав і відповідальності формулювати та виражати інтереси і цілі співтовариства, виступати ініціатором у їх здійсненні та направляти на це політичну діяльність усього співтовариства.

Політичний лідер – це особистість, що здійснює постійний і вирішальний вплив на суспільство, державу, організацію. Існування інституту політичного лідерства у наш час викликане потребою соціальних систем у збалансованому розвитку і оперативному управлінні.

Політичний плюралізм – існування різноманітних політичних позицій учасників політичного процесу та можливість їх інституціоналізації й представлення на владному рівні.

Політичний процес – хід розвитку політичних явищ, сукупність дій різноманітних політичних сил, течій, котрі прагнуть здійснення певних політичних цілей, програм.

Політичний режим – сукупність методів і засобів, за допомогою яких владні органи здійснюють управління суспільством і забезпечують своє політичне панування.

Політичні відносини – взаємини суб'єктів політики з приводу завоювання та здійснення влади (міжкласові, міжнаціональні, міждержавні).

Права людини – поняття, що характеризує правовий статус людини по відношенню до держави, її можливості та домагання в економічній, соціальній, політичній і культурній сферах. Права людини мають природний і невідчужуваний характер. Вільне й ефективне здійснення прав людини – одна із головних ознак громадянського суспільства і правової держави.

Правляча партія – політична партія, що має більшість у парламенті та здатна сформувати уряд.

Правова держава – держава, в якій не тільки проголошуються, але й забезпечуються права і свободи особистості, реалізується принцип взаємної відповідальності держави і всіх, хто вступає з нею у взаємини.

Представницька демократія – форма демократії, за якої громадяни доручають прийняття державних рішень своїм представникам (делегатам, депутатам), уповноважують їх презентувати й відстоювати свої інтереси і, таким чином, через своїх обранців впливають на управління державою.

Прикладна політологія – складова частина загальної політології, яка використовує засоби мікрополітичного аналізу й вивчає окремі поодинокі явища політичного життя.

Принципи міжнародної політики – норми, що визначають цивілізовану політичну технологію у відносинах з державами (були прийняті у Хельсінках).

Революція – корінні, глибинні якісні зміни в розвитку певних явищ природи, суспільства, засобів виробництва, різних галузей знань.

Республіка – форма правління, за якої вищі державні органи влади обираються народом на певний період.

Ресурси влади – сукупність засобів, використання яких забезпечує вплив на об'єкт влади відповідно до цілей суб'єкта.

Реформа політична – перетворення, зміна, переустрій політичного життя суспільства, що здійснюються без зміни основ існуючого ладу.

Рівність політична – демократичний принцип, що означає рівність людей перед законом і демократичними органами основоположної влади, рівну міру відповідальності за однакові дії. Вимога політичної рівності передбачає, що нікому не може бути надано переваг. Політична рівність передбачає рівний доступ

громадян до обіймання державних посад, рівні можливості участі у прийнятті спільних рішень.

Рішення політичне – політична дія інформованого суб'єкта влади для реалізації певної мети, що передбачає оптимізацію умов функціонування даного суб'єкта і визначення перспектив його подальшого розвитку.

Свободи політичні – можливість громадян захищати й відстоювати свої інтереси та права у визначеному законом порядку. Політичні свободи спираються на основоположні права людини, передусім на право вільного розвитку особи. Серед суто політичних свобод – свобода зборів, право засновувати спілки й товариства, свобода волевиявлення (виборче право).

Системність – принцип системності передбачає розгляд досліджуваного об'єкта у двох аспектах – у співвідношенні його із зовнішнім оточенням і шляхом внутрішнього розчленування самої системи з виділенням її елементів, властивостей і функцій.

Соціалізація політична – процес засвоєння індивідом упродовж його життя політичних знань, норм і цінностей суспільства, до якого він належить.

Соціалізм – вчення і теорія, які стверджують ідеал суспільного устрою, заснованого на суспільній власності, відсутності експлуатації, справедливому розподілі матеріальних благ і духовних цінностей в залежності від затраченої праці.

Соціальна база партії – частина населення країни, що підтримує програму певної політичної партії та голосує за неї на виборах.

Соціальна держава – держава, яка забезпечує громадянинові гідні умови життя, праці, соціальної захищеності, надає можливості для самореалізації.

Структура політичної системи – сукупність владних інститутів, що пов'язані між собою і створюють стійку цілісність.

Суб'єкт міжнародного права – держава, яка реалізує принцип міжнародного права на самовизначення, державний суверенітет, недоторканість території, рівність у відносинах з іншими суб'єктами міжнародної політики та інше.

Тероризм державний – форма державної політики, яка ґрунтується на застосуванні екстремістської технології.

Технології політичної діяльності – сукупність методів і систем послідовних дій, спрямованих на досягнення необхідного політичного результату.

Унітарна держава – держава, яка характеризується однаковим юридичним статусом усіх адміністративно-територіальних одиниць, що обмежені в своїх повноваженнях і не мають якоїсь політичної самостійності.

Фактор-аналіз – метод прикладної політології, що зводить численні емпіричні дані до основних визначальних факторів, які впливають на ситуацію.

Фашизм – крайня, антидемократична, радикально-екстремістська політична течія, яка тяжіє до встановлення терористичної диктатури.

Федеративна держава – держава, яка є об'єднанням кількох територіальних утворень у єдиний союз. Дані утворення мають певну самостійність, значні повноваження і власне законодавство.

Форма державного правління – спосіб організації верховної державної влади, принцип і механізм взаємодії її структурних елементів.

Форма державного устрою – територіально-політична організація держави, яка характеризується певним політико-правовим статусом її складових частин і принципами взаємовідносин центральних і регіональних органів державної влади.

Навчально –методичне видання

Іванна Іванівна Ломака

ПОЛІТОЛОГІЯ
Методичний посібник для не політологічних
спеціальностей

Підписано до друку 30.12.2010 р. Формат 60x84/16
Папір ксерокс ний. Гарнітура Bookman Old Style.
Ум. друк. арк. 1,6. Тираж 100. Зам.665.

.....
76025, м.Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника